
SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

XVII AASTAKÄIK

PLUTEIN

03. 05.

18

1935.

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 18 — 1935.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
Kaitseväe juhid Riigivanema juures . . .	409	Réception par le Président de la République des chefs de l'Armée	409
<i>Kol. J. Martins</i> — Väeosade inspitseerimine	410	<i>Colonel J. Martins</i> : Inspections de la troupe	410
<i>Kapten H. Stunde-Sarmiste</i> — Kaasaegne õhukaitsesuurtükivägi võitluses pommituslennuväega	418	<i>Capitaine H. Stunde-Sarmiste</i> : Combat de l'artillerie D.C.A. actuelle contre les avions de bombardement	418
<i>Eugen Maddison</i> — Poola rahvuspäha 3. mail	423	Le 3. mai — Fête nationale de Pologne .	423
Poola sõjajõud	425	Les forces armées de Pologne	425
Poola ohvitseride ettevalmistus	428	Préparation des officiers polonais	428
Poola allohvitser	431	Le sous-officier polonais	431
Poola sõjakirjandus	433	La presse militaire polonaise	433
Poola sõdurite elust garnisonis, laagris ja manöövritel	436	Episodes de la vie des soldats polonais . .	436
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
— Poola: „Przegląd Piechoty“ aprill 1935	439	— Pologne: „Przegląd Piechoty“, avril 1935	439
„Przegląd Wojskowo Techniczny“ jaanuar 1935	441	„Przegląd Wojskowo Techniczny“, janvier 1935	441
„Przegląd Lotniczy“ aprill 1935	441	„Przegląd Lotniczy“, avril 1935	441
— Prantsusmaa: „La Revue d'Infanterie“ nr. 150, märts 1935	442	— France: „La Revue d'Infanterie“ No 150, mars 1935	442
Ametlik osa	443	Partie officielle	443
Sport kaitseväes, male.		Les sports dans l'Armée, échecs.	

Vastutav toimetaja kolonelleitnant **J. REMMEL**
 Kõnetr. Kaitseväe nr. 40
 Kodune kõnetraat Kaitseväe 372

Tegev toimetaja major **J. KÖRGE**
 Kõnetr. Kaitseväe nr. 163

Väljaandja: „SÕDUR“ Tallinn, Toomkooli nr. 7

Toimetus ja talitus:
 Toompeal, Toomkooli nr. 7
 Kõnetr. Kaitseväe nr. 163
 Talitus avat. k. 0800—1500
 Toim. kõnet. k. 0800—1500

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas 6 kr. — poolaastas 3 kr.
 Veerandaastas 1 kr. 50 s.
 Üksiknumber 20 s.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

XVII AASTAKAIK

Nr. 18

03. 05. 1935.

Kaitseväge juhid Riigivanema juures.

Reede, 26. aprillil kell 20.00 Riigivanem K. P ä t s võttis Kadrioru lossis vastu kaitseministeeriumi, kaitseväge ja kaitseväe juhtivaid jõude. Kokku oli tulnud üle pooleteisesaja vanema kaitseväelase eesotsas Kaitseväge Ülemjuhataja kindral J. Laidoneriga ja Kaitseminister kindral P. Lillega. Vastuvõtule oli ilmunud ka vabariigi valitsus täies koosseisus ja riigikontrolör.

Lossi saalis Riigivanem K. P ä t s tervitas kõiki ohvitseride ja pöördus nendele järgneva kõnega:

„Härrad ohvitserid! Lubage mulle aasta pärast jälle koos olles öelda teile tänu töö eest, mida teie, kui riigikaitse juhtivad jõud, olete teinud viimase aasta jooksul meie vabariigi heaks. Kui meie siin viimati koos olime, siis Eesti elu liikus veel pinnal, mis jalge all mitte kindel ei olnud.

Läksime suure hooga vastu katastroofile, mille tagajärgi võime ainult aimata. Panime siis kõik oma lootused sellele, et meie sõjaväe juhtkond on vankumatuks pandiks, mis ei lase kokku variseda ega libiseda käest kallil varal, mis võidetud suurte ohvrite ja verega. Võin konstateerida, et selle raske aja ja aasta jooksul on meie sõjavägi koos oma juhtidega töötanud nii kindlalt ja korralikult, et välismaalasedki avaldavad tõsist imestust, kuidas meie suutsime rahulikult läbi tulla sellest raskest katseajast. Terve maa tunneb nüüd tänu selle eest, et võime jälle rahu töötada, võisime ilma lärmita ja segadusteta tagasi pöörduda üleshitava töö juurde ja unustada vaenulikud leerid, luua kindel kord ja rahu, valamata tilkagi verd ja tarvitamata ränku karistusi.

See äratundmine on rahva keskel praegu lepitavaks ja kandvaks meeleoluks. Rahvas on rõõmus, et jälle on maad võtnud vastastikune usaldus ja rahulik töö.

Valitsus omalt poolt on selle aja jooksul suutnud palju tööd ära teha. Seda tunnistab meie rahva- ja riigimajanduse olukorra paranemine. Teie, sõjaväelised juhid, teate, et selles töös, sisemise rahu loomiseks ja majanduse ülesehitamiseks ei ole valitsus teinud ega kelleltki nõudnud midagi seesugust, mis vastu käiks põhiseadusele ja demokraatlikule korrale. Kuid meie ei taha mitte jääda ükskõikselt ootama, kuni praegune põhiseaduslik kord jälle toob uusi katsetusi ja raskusi, vaid meie tahame püüda selle poole, et tõsisel ja laialdasel rahvaesinduse alusel kokku astuks uus Asutav Kogu, mis ei koosneks ainult poliitilistest parteidest, vaid kus oleksid esindatud meie maa parimad vaimlised jõud, majandus- ja ka kaitsejõud — ohvitserid, kelle teeneid riigi ees väljendab vabaduserist, ja kaitseleit. Uus Asutav Kogu, kes kehastaks kogu rahvast, kaaluks läbi meie riigikorra nõuded ilma parteilise jonnita ja annaks rahvale ning riigile põhiseaduse, mis kauaks ajaks võiks jääda kindlaks raamiks meie rahva rahulikule ja patriootilisele tööle. Võime julgelt öelda: oleme teiega koos olnud demokraatliku riigikorra kaitsjad ja jääme selleks ka edaspidi. Meie ülesandeks on tulevase rahvaesinduse abil korraldada riigivõimu ja korda, mis on parem kui see kord, mis jäi seljataha.

Selle aasta jooksul võime majanduse alal märkida tunduvat paranemist.

Nüüd on jälle tööd ja sissetulekuid.

Ühtlasi on käsikäes sellega tulnud kuulda-vale soove, et riik katsuks parandada ka oma teenijate majanduslikku olukorda. Ma võin öelda, et olemegi püüdnud seda jõudumööda teha, ilma et anda lubadusi, mida ei suudaks täita. Ka edaspidi võidakse olla julged, et kui paraneb meie riigi majanduslik seis, siis paraneb ka tema toetajate olukord. Me usume seda kindlasti, sest me näeme, et kui valitsus saab

Vasakult esirgas: Siseminister K. Eenpalu, riigivanem K. Päts, teedeminister O. Sternbeck, linnapea kindral J. Soots, ülemjuhataja kindral J. Laidoner, kaitseminister P. Lill, kindral Heinze, kindral Rotberg sanitaarkindral Lossman, sanitaarkindral Leesment jt.

pikemat aega ja kavakindlalt töötada, siis paraneb üldine olukord varsti.

Mina soovin, et kaitseväge juhid seletaksid ka oma alluvatele, et need mitte ei loodaks, et riik saab kohe viia paradiisi. Igasugune tüli ja pahandus seesuguste asjade pärast peaks kaduma. Teadku kõik, et vabariigi valitsus hoolitseb kõigi eest õiglaselt. Seni kui riigivanem ja kaitseväge ülemjuhataja on vastutavad riigikaitse ja kindla meeoleu eest, tahame ohvitserides näha vaimlisi juhte ja üleajateenijates n. ö. tehnikuid. Kõik ei ole mitte ohvitserid. Demagoogia, kus kõik ühe-

suguseks tehakse, kus kõik ülesanded ühetähtsaks loetakse, — see on ühiskonnale ja riigile hädaohtlik. Peale kõhu on olemas ka pea — ja ühiskonnas ning riigis on peaks juhtkond. Ükski demokraatlik kord ei ole jäänud püsima, kui tal ei ole olnud juhtkonda. Teie kuulute siia hulka, ja ma soovin südamest, et võiksite rahus kindlalt jätkata oma patriotilist tööd meie armsa väikese demokraatliku vabariigi — Eesti kasuks.”

Pärast Riigivanema kõnet asuti ühislauda õhtusöögile, ja jätkati elavalt vestlusti kohvilauas.

Väeosa inspitseerimine.*)

J. Martins, kolonel.

IV.

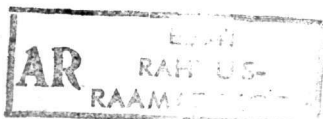
Inspitseerimise tegelik läbiviimine.

Millal on parim aeg väeosa inspitseerimiseks, on raske öelda. See ripub muidugi inspitseerijast ülemast. Teatava õppeala inspitseerimiseks on muidugi parim aeg selle õppeala lõpuperioodil. Võib olla aga ka

vastupidiselt, et õppeala on tarvis inspitseerida või kontrollida just õppekava kestvusel, kuna siis võib õigel ajal mõnda kohta pidurdada ja mõnda täiendada, võib õigel ajal anda õige suuna ja pahe selle algeos hävitada.

Majandusala inspitseerimine ei võiks ühte langeda taktikaliste või muude suurte õp-

*) Vt. „Sõdur” nr. 17, 1935.

puste läbiviimisajaga, sest see takistab õppuste läbiviimist, närveerib rivijuhte ja ki-sub neid asjata õppustelt ära.

Aga millal on meil see vaheaeg?

Nii siis võiks täielik väeosa inspitseerimine sündida õppustest vaikselt ajal, s. o. mitte laagri ja taktikaliste õppuste või välisõitide ajal. Muidugi peab kuritarvituste ilmestumisel inspitseerimine sündima kohe pärast selle ilmestumist.

Paljudele ülematele on juba seadustes, määrustes või määrustikkudes inspitseerimise tihedus ära määratud ja sellest tuleb kinni pidada, sest vastasel korral võidak kuritarvituste ilmestumisel võtta vastutusele mitteinspitseerijat.

Kaitseväge Ülemjuhataja oma käsu-kirjas nõuab, et iga väeosa inspitseeritaks põhjalikult kolme aasta jooksul.

Diviisiülemal või intendandil pole siiski soovitatav pärast riigikontrolli revideerimist kohe väeosa inspitseerida. See närveeriks asjata väeosa, takistaks tegelikku tööd ja tooks kasu asemel kahju. Väeosale peab pärast mistahes laadi inspitseerimist andma n. n. „puhkust“ või rahu. Inspitseeritud väeosale peab aega andma inspitseerimistel leitud puuduste kõrvaldamiseks. Sest lõpuks pole väeosa mitte selleks, et teda alati inspitseeritakse, kontrollitakse, revideeritakse ja närveeritakse.

Inspitseerijad peavad väeosas ilmumisel neil juhtudel, kui inspitseeritav või ülevaatusse kuuluv väeosa (või asutus) ei allu inspitseerijale ehk katsete korraldajale, toimima järgmiselt:

1. Kohalejõudmisel tuleb sellest ja saadud ülesandest teatada inspitseeritava osa (asutuse) ülemale. Seejuures toimitakse järgmiselt:

a) kui väeosaülem on vanem, siis sünnib teadaanne isiklikult;

b) kui väeosaülem on noorem, siis kutsub inspitseerija ta enese juurde või ilmub väeosaülemale teenistuskohale.

Mõlemal juhul võib vastav teadaanne sündida kirjalikult, misjuures teadaandele juurde lisatakse inspitseerija volituskiri.

2. Kohalejõudmisel annab inspitseerija teada ka diviisile või vastavale staabile eelseisvast inspitseerimisest ehk ülevaatusse ning katsetest.

Seks otstarbeks võib tarvitada telefoni või telegraafi.

3. Lahkudes inspitseerimiselt, teeb inspitseerija oma tähelepanekud lühidalt teatavaks vastavale diviisiülemale, kui viimane asub inspitseeritava osaga ühes kohas.

4. On soovitatav, et väeosaülem ja diviisiülem viibiks inspitseerimistel võimalust

mööda ka neil juhtudel, kui seda teenistuse korra järgi otseselt vaja poleks. (Kamini ksk. nr. 230 — 1927). (Kaitseväge staabi ülema ringkiri nr. 2228 — 06. 02. 1935.)

Kõik väeosa koosseisu mittekuuluvad kaitseväelased, riigiametnikud ja eraisikud, kes ametasjus väeosas tulevad, võivad oma ülesannete täitmisele asuda ainult väeosaülema loaga, välja arvatud juhud, kus täidetakse ülesandeid, mille iseloom etteteatamist ei võimalda.

Riigikontrolli ametnikud võivad asuda oma ülesannete täitmisele pärast oma volituste ettenäitamist väeosaülemale. Kui rügemendiülemat või tema abi pole kohal, siis annab loa korrapidaja-ohvitser (Sm. §§ 176. 607).

See ongi loomulik, sest väeosaülem on väeosa peremees, juht ja vastutaja ning peremees peab teadma, mis tema peres sünnib. Pole kuidagi mõeldav, kui keegi võõras isik astuks tallu ja hakkaks seal kontrollima.

Võtame nüüd vaatluse alla väeosa inspitseerimise diviisiülemalt.

Ins pit se e ri mi sk a v a seisab koos järgmistest aladest:

- a) Koosseisu tegelikust kontrollimisest (inimesed, hobused, sidekoerad, sidetuvid, veovahendid jne.).
- b) Õppeala kontrollimisest.
- d) Korraliku sisekorra ja garnisoniteenistuse täitmisest.
- f) Kõikide majandusalade tegelikust kontrollimisest.
- e) Mobilisatsiooniala kontrollimisest.

A. Väeosa riviala inspitseerimine.

Koosseisu inspitseerimine.

Inspitseerimiseks viiakse väeosa, kui see diviisiülemalt pole teisiti kästetud, välja terves koosseisus (välja arvatud hädavajalik toimikond, haiged ja väljaläkitatud) lipuga ja täies varustuses (riided, rakmed ja relvad). Inspitseerija käsul võib olla I või II komplekt riideid. Rivistus sünnib diviisiülema korralduse järgi. Diviisiülema korralduse kohaselt tuuakse ratsaosad välja kas jala või hobustega, samuti suurtükiväeosad jala või suurtükidega ühes täieliku rakedusega.

Töökompani tuuakse välja diviisiülema korralduse järgi kas väeosaga koos või eraldi.

Diviisiülem kontrollib rivis esimeses järjekorras tegelikku koosseisu. Tegelikku koosseisu kontrollimine sünnib vastavate nimekirjade järgi, kusjuures iga sõdur kutsutakse välja nimepidi. Läkitatute, haigete, puh-

kuselolijate jne. jaoks peavad olema ette näidata vastavad õiendused. Üldine arv peab kooskõlas olema väeosa käsukirjadega ja rivipäevaraamatuga.

Koosseisu kontrollimine on üks tähtsaimaid, sest iga sõduri peale saadakse ju varustus-, toidu- jne. raha. Koosseisu kontrollimise aluseks on väeosa kinnitatud koosseis.

Diviisiülem vaatab üle kõik kaitseväelased, kusjuures kontrollib kaitseväelaste seisakut, väljanägemist, riietust, rakmeid, jalatseid ja relvastust, kontrollib riiete ja jalatsite passivust.

Riiete, rakmete, relvade ja gaasikaitsevarustuse näitamiseks inspitseerijale, peab olema väeosas kindel kord. Sõdurid peavad oskama oma varustust näidata inspitseerijale, nad peavad seda ühiselt mõistma. Selle väljaõpetamiseks pole tarvis eraldi tunde, vaid seda tuleb õpetada hommikustel ülevaastustel (Sm. § 384 ja 592).

Hobused vaadatakse üle eraldi ajal ja nimekirja järgi Sisemäärustiku lisa nr. 2 § 97—108 kohaselt.

Vaatusele esitatakse kas terve väeosa allüksuste kaupa või üksikud allüksused. Hobused seatakse rivisse teenistusaja järgi või rivikorras.

Hobused tuakse välja kas kangistatult või valjastatult. Esimesel juhul heidetakse kangratsmed hobuse kaelale.

Ülevaatusle peavad ilmuma ka sepad.

Igal sepal peab olema põll ees ja kaasas rautamistöriist, vanemal sepal ka rautamisleht, et juhul, kus ülemus tahab seppade teadmisi katsuda, võimalik oleks hobust rautada.

Ülevaatusle juures olgu igal väeosal täielik hobuste nimekiri. Ülevaastusel kontrollib inspitseerija hobuste rautamist, puhastamist ja väljanägemist.

Õppeala ja väljaõppe inspitseerimine.

See sünnib diviisiülema eraldi kava kohaselt. Õppeala inspitseerimisel ei tohi unustada laskeväljade, laskeradade ja õppeabinõude inspitseerimist (RT 66, Kaitseväge Ülemjuhataja ksk. nr. 124 ja 193 — 1934).

Ei tohi unustada ka kaadri teadmiste kontrollimist, ohvitseri, allohvitseri, kirjutajaid ja igasugu ametimehi. Siin tuleb eriti ka silmas pidada, et kaadrit ja sõdureid asjata eemale ei kistaks õppetööst, et majandus-, kantseleitöödele ja töökodadesse ei rakendataks rivijõude.

Mis puutub majandusmeestesse õppeala kontrollimisel, siis on siin majandusülem ja

vastavad majandusohvitserid vastutavad töökompani meeste väljaõppe eest; voori-hobuste ja meeste ning voori väljasõidu, laadimise jne. eest; leivaküpsetajate, kokkade, varahoidjate, toitlustajate väljaõppe eest. Samuti on majandusülem vastutav inspitseerija ees väeosa õppevahendite korralikkuse ja küllaldase arvu eest.

Sisekorra inspitseerimine.

Siin kontrollib diviisiülem Sisemäärustiku täpsat täitmist eluruumides, tallides, ladudes, köökides jne. Majandusmeestel tuleb siin silmas pidada töökompanit, ladusid, töökodasid jne.

Garnisoniteenistuse inspitseerimine.

Siin kontrollib inspitseerija garnisoni määrustiku täpsat täitmist, mille juures revideerib:

- vahtkondade tegelikku vajadust;
- arestimaja ruume ja inventari, kas nad vastavad nõuetele;
- korda, paigutust ja arreteeritute õiglast kinnipidamist, toitmist jne.

Mobilisatsiooniala inspitseerimine.

Mobilisatsiooniala inspitseerimine sünnib eraldi sellekohase erikava järgi, misjuures inspitseerija kõik plaanid, kavad, kirjavahe-tuse, tagavarad, laod jne. täpselt peab järele vaatama ja kontrollima, silmas pidades kõiki mobilisatsioonialal maksvaid seadusi ja juhtnõore.

Inspitseerimisel peab seda silmas pidama, et mobilisatsiooniala on väeosas väga tähtis, sest väeosa õpib ja valmistab end ette just erakorralisteks aegadeks, s. o. sõjakorrale. Seega on väeosa niipalju väärt, kuivõrd ta on ette valmistatud sõjakorrale. Siin tuleb kontrollimisel silmas pidada iga väikest asja, sest väikese asja puudumine erakorralisel ajal võib terve aparaadi seisma panna. Mobilisatsiooniala ettevalmistamiseks on väeosas maksma pandud kindlad reeglid, kuid nende tööde viljakus oleneb siiski selle kallal töötavate inimeste oksusest ja leidlikkusest, eeskätt muidugi väeosaülema ja majandusülema tegevusest, s. o. kuivõrd nad sellest on huvitatud.

Ka siin peab kontrollima inimeste teadmisi, sest mobilisatsioonikava teostub ainult siis hästi, kui rahualal igaüks omi kohuseid, mis talle ette nähtud mobilisatsioonikorrale, väga hästi teab. Ei tohi unustada ka kõiksugu muid kavasid, mis seotud mobilisatsioonikavadega (sisekaitse jne.).

B. Väeosa kõikide majandusalade inspitseerimine.

Just sel alal on väeosades palju võimalusi väärnähetate ettetulemiseks.

Pole teada, et rahualal puht rivialal kedagi oleks kohtu alla antud, kuid majandusalal on niisugused asjad sagedased nähted. Seega on väeosa majandusala inspitseerimine siis üks tähtsamaid, see on ala, kus peituvad vead, kuritarvitused, võltsimised ja suuremad eksimused.

Pidades majandusala inspitseerimist tähtsaks, vaatame iga majandusala inspitseerimist eraldi.

Majandusala inspitseerimise elementideks on:

- a) Raamatupidamine, sest see annab igal ajal selge ülevaate kogu tegevusest. Raamatupidamine on möödunud aja tegude peegel, tuleviku juht, ajalugu ja statistika väeosa tegevusest;
- b) dokumendid ja kirjavahetus;
- d) kapitalid.

Inspitseerijal on täita kahekordne ülesanne ja nimelt:

- a) riigihuvide kaitsmine;
- b) väeosa koosseisu kuuluvate inimeste huvide kaitsmine.

Näide: Riigile oleks kasulik, kui sõdurile antaks 100 gr. leiba päevas vähem, leivaraha läheks toitlussäästu ja säästsummadest ostaks väeosa kartulikooremise masina. Masin on riigi varandus, arvestatakse vastavates raamatutes, seega on riigihuvide enam kui hästi kaitstud, kuid sõduri huvide tähelepanemata jäetud.

Et väeosale võimaldada iseseisvalt elada ja rahuldada tema perre kuuluvaid kaitseväelasi, selleks saab väeosa riigilt oma korralduse raha, aineid ja mitmesuguseid varandusi. Väeosa, saades varasid, on kohustatud neid suunama, jälgima nende tarvitamist ja hiljem andma riigile nende kohta aruandeid.

Osa varadest saab väeosa iga kaitseväelase jaoks ja annab kaitseväelastele välja, nagu palga, läkitus- ja laagrirahad. Osa varadest saab väeosa üldiseks tarvitamiseks, nagu kraamivarustus, toitlustamine, küte, valgustus jne.

Väeosa peab oma õiguste ja saadud varade üle arvepidamist ning annab aruande oma tegevuse üle. Kõik see nõuab revideerimist.

Inspitseerimise peaülesanded on kõrvaldada ebatäpsust ja vigu. Selleks pole ühtegi absoluutset meetodit, mis kõlbaks igaks olukorraks. On vaid üldised meetodid, s. o. hoolas, täpne ja teravmeelne kontrollimine.

Väeosa arvepidamise võiks jagada kolme ossa:

- a) koosseisu arvepidamine,
- b) rahaline " "
- d) materjalide või varade arvepidamine.

Inspitseerija ei tohi inspitseerimisel neist kolmest arvepidamisest igähte eraldi kontrollimisele võtta, vaid siin tuleb silmas pida, et need on üksteisega seotud.

Koosseisu arvepidamine on seotud rahalise ja materiaalse arvepidamisega.

Vaatleme allpool inspitseerimismeetoditest otsekohesest, võrdlus- ja korrelatiivset.

Otskohene inspitseerimismeetod seisab selles, et iga arve või dokument tuleb põhjalikult läbi vaadata, jälgides kõiki operatsioone, mis kontrollitavat dokumenti puudutavad:

a) on tarvis kontrollida, kas arve või dokument on õieti kirjutatud, nii sisuliselt, arvuliselt, nimeliselt jne.;

b) tuleb läbi kontrollida kõik korrutised, kokkuvõtted, ülekanDED, sest suuri vigu tehakse just ülekanetes;

d) tuleb kontrollida, et sissekanDED ja arvestused oleksid kokkukõlas tegeliku sisuga. Selleks tuleb üle vaadata koosseisud, lugeda üle kassad ja kaaluda ning üle lugeda laod.

Otskohene inspitseerimismeetod on väga laialdane ja nõuab suurt tööd, kuid see on ka ainuke meetod, mis annab täpseid ja õigeid tagajärgi.

Võrdlusmeetod seisab selles, et võrreldakse ühte arvepidamist teiste samasuguste arvepidamisega.

Näide: Väeosa võib võrrelda võrdsete kompanite riideparandus-, pesupesemiskulu, relvade määrdeainete tarvitamist jne. See on küll kiire meetod, kuid ta annab pealiskaudseid andmeid. Selle meetodi järgi on võimalik leida suuri vigu. Näiteks, kui võrdsed väeosad tarvitavad veovahendite paranduseks raha mittevõrdselt, siis äratub see tähelepanu ja nii võib niiti mööda veale ligi pääseda.

Otskohene meetod on täpne, kuid selle järgi töötades läheb palju aega.

Võrdlusmeetodi järgi võib kergesti juhtuda alale väeosade vahel või allüksustes, mis paistab kahtlasena ja seda kahtlast ala peab siis põhjalikult kontrollima.

Viimaks vaatleme korrelatiivset meetodit. Väeosa majapidamises on mitmed arvepidamised seoses üksteisega. On jälle ühe ja sama ala kohta avatud mitu kontot. Siin kontrollitakse ainult ühte kontot ja teised, mis seoses kontrollitava kontoga, jäetakse kontrollimata. See meetod annab jällegi pealiskaudseid või n. n. pistekontrollimise tagajärgi.

Inspitseerija peab aga mitut ja igakordise meetodit tarvitama, sest vastasel korral harjutakse inspitseerija võtetega ära ja see võimaldab kuritarvituste ja vigade peitmist.

Raamatute ja dokumentide inspitseerimine.

Inspitseerija peab kontrollima, et kõikide (raha-, vara- jne.) raamatupidamisel, sissetulekut ja väljaminekut tõendavate dokumentide juures, peetaks kinni järgmistest juhenditest:

1. Raamatud peavad andma igal ajal selge pildi kogu väeosa majapidamisest (raha ja varandus):
2. Kõik raamatud ja tõendusdokumendid olgu peetud mitte üksi õigeaegselt, vaid ka puhtalt ja korralikult;
3. Igasugu kraapimised, puhastused ja parandused mistahes nõorraamatutes on keelatud. Kogemata tekkinud vead tõmmatakse kaks korda peenikeste kriipsudega punase tindiga läbi (võib olla ka teisevärviline tint), nõnda et võimalik oleks eksikombel kirjutatud teksti, arve jne. lugeda ja läbikriipsutatu peale kirjutatakse õiged arvud või sõnad.

Kuu lõpul tuleb üldise kokkuvõtte all ühes lugeda kõik kuu jooksul tehtud vead ja parandused ning laekahoidjal või raamatu allakirjutajal õigeks tunnistada. Revideerijad peavad ka need vead üles lugema.

Kõik punase tindiga parandused peavad peale õigekstunnistaja allkirja kandma veel aega, mil õieti sündis parandus.

Valesti kirjutatud paragrahvi kohta tuleb kirjutada, et see eksikombel kirjutatud ja siis kirjutada juba õige tekst, kuid see peab õigeks tunnistatud olema eespool tähendatud korra järgi.

Kui peale nimetatud paranduste raamatutes või dokumentides siiski leidub väljakraapimisi ja parandusi, siis toimetatakse nende kohta uurimine. Kui selgub, et parandused ja juurdekirjutused pole tehtud õigel ajal eespooltähendatud korra järgi ja õigeks tunnistatud, siis, olgugi et nende tõttu riik kahju pole saanud, võetakse süüdlased vastutusele.

4. Nõöraamatutest ei tohi lehti välja lõigata ega rebida ning pitsateid rikkuda.
5. Nõöraamatute kohta tuleb pidada registrit. Igal raamatul peab olema: väljaspool — raamatu nimetus, kelle-

le, kelle poolt, mis otstarbeks ja kui kauaks ja millal välja antud. Viimasel lehel: sõnadega nummerdatud lehtede arv, kinnitaja allkiri ja nõöraamatute registrinumber.

6. Ühes väekoondises peavad raamatud olema sama vormi järgi, et kergendada revideerimist.
7. Kõik raamatud peavad olema peetud puhtalt ning sisse- ja väljakanded tehtud igapäev, s. o. sel ajal, kui raha või materjali saadi, vastu võeti või valmistati. Raamatud peavad igal ajal andma raha- või varanduse seisukohata selge pildi.
8. Kõik sisse- ja väljakanded kantakse raamatutesse järjekorra numbrite järgi aasta algusest kuni lõpuni. Kui ühest raamatust ei jatku aasta lõpuni, siis järgmises täiendavas raamatus eelmise raamatu järjekorra numbriga edasi minna.
9. Sisse- ja väljakanded tehakse dokumentide põhjal. Ülema ettekirjutus võib olla ka dokumendiks. Dokumentid olgu selgelt, lühidalt koostatud. Esimene allkiri dokumendil peab olema viimase sõna või viimase rea järele, nii et sõna või viimase rea ja allkirja vahele midagi pole võimalik juurde kirjutada.

Igast sissetuleku dokumendist peab näha olema:

- millal, kellelt ja mis alusel on rahasumma või vara saadud;
- rahasummade või varade täpne hulk ja kui tarvis omaduselised erinevused;
- kus arves või raamatus (raamatu nimetus, lehekülje- või järjekorranumbrid) saadud summa või vara on võetud arvele. Viimasena tähendatud andmed märgib dokumendile ametisik, kelle hoiule ja vahetule valitsemisele kuulub vara.

Igal väljaminekudokumendil peab olema:

- märkus millal, kellele, kui suur summa või missugused varad on välja antud;
- vastava ülema kinnitus või resolutsioon väljaandmiseks, kui see on nõutav seadluste või korralduste kohaselt;
- rahasumma või varade vastuvõtja allkiri;
- andmed vastavates raamatutes (raamatu nimetus, lehekülje- või järjekorranumbrid) väljaantud raha või vara kulukskandmise kohta.

Viimasena tähendatud andmed märgib dokumendile ametiisik, kelle hoiule või vahetule valitsemisele kuulub vara. Dokumente peab hoitama puhtalt ja korralikult kronoloogilises järjekorras.

Raamatute kontrollimisel peab inspitseerija vaatama ja võrdlema:

1. Et kõik dokumendid inspitseerijale vastavate ametiisikute poolt esitataks;
2. et raamatute pitsatid oleksid terved, et lehti poleks välja rebitud, et poleks väljakraapimisi, parandusi, juurdekirjutusi ja et raamatud või dokumendid oleksid korralikult peetud;
3. et ülekanded ja kokkuvõtted oleksid õiged;
4. et kõikide sissetulekute ja väljaminekute kohta oleksid seaduslikud dokumendid;
5. et sisse- ja väljakanded oleksid õigel ajal tehtud;
6. et väljaminekud oleksid kokkukõlas maksvate seadustega, et poleks etteelamisi ja ülekulutusi, et kõikidelt, kellele raha või varandused saadatud, oleksid vastavad kviitungid; puuduvate tõendusdokumentide kohta teeb inspitseerija korralduse väljanõudmiseks või nõuab need ise välja;
7. et poleks asjata väeosas seisvas riigi summast ja väeosale mittetarvimsinevat varandust;
8. et ülekanded ühest raamatust teise oleksid õiged.

Faktilise seisukindlakstege- mine.

Pärast seda, kui on tehtud kindlaks raamatute ja dokumentide järgi raha või varanduse seis, loetakse, kaalutakse või mõõdetakse üle raha, ained ja varandused. Enne loetakse üle rahasummad, siis varandused.

Varanduste tegeliku seisukindlakstege-
misel tuleb pidada silmas:
varanduste hooldamist, väärtuslikku külge,
värskendamist jne.

Rahaala inspitseerimine.

Väeosa kassaseisu ja raharaamatuid revideeritakse Väeosa majapidamise seadluse § 847 juurde kuuluva lisa nr. 120 juhendi kohaselt.

Inspitseerija, tulles väeossa, peab kõik rahaalad korraga kontrollima, s. o. väeosa kassa, sõdurite poe kassa jne. Kui inspitseerija üksinda on, siis peab ta kinni pitseerima kõik kassad ühes raamatutega ja doku-

mentidega ja siis otsast revideerima haka-

kama.
Rahaalal tuleb pärast kassaseisu kindlakstege-
mist revideerida järgmisi raama-
tuid, aruandeid ja nende juurde kuuluvaid
dokumente:

Kinnipidamisnimekirju, sissemaksukaas-
kirju, kviitungiraamatuid, tulude sissemak-
sukaaskirju, maksukohuslaste registrit, riig-
gitulude aruandeid, riigitulude toimetuse-
registrit, riigitulude registrit, ravimisasutuste
kviitungiraamatuid, ravimisasutuste maksu-
liste haigete registrit, ravimisasutuste jaotus-
tabelit, hoiuraamatuid haiglates, tasulehti,
teenistusvanuse tasulehti, avansi nõudekir-
ju, ajateenijate palkade nõudmisi, avansi-
teadaandeid, allavansidokumente, rahaüle-
viimise õiendusi, rahatagasikandmise vahe-
kirju, E. P. osakondadesse maksetavate
summade kaaskirju, kassaraamatut, raha-
abiraamatut, avansikulutamisaruan-
deid, sissemaksude loendeid, maksukäsku-
de juurde kuuluvate dokumentide registreid,
avansikatte kaaskirju, üldsäästsummade eel-
arvet, üldsäästsummade eelarve täitmisarua-
nnet, teenistustasudest kinnipidamisnimes-
tikke, ajateenijate tasulehti, vastutuskirju,
laagri-, manöövri- jne. päevarahade tasu-
lehti, ohv. ja üleajateenijate isikl. kraami-
varustuse muretsemiseks raha jagamislehti,
tõendusdokumentide registrit, esmakordselt
rahalisele varustusele võetud kaitsevaelaste
tunnistusi.

Täielikud juhendid iga majandusala ins-
pitseerimiseks saaksime siis, kui me iga
raamatu aruande, dokumendi, nimekirja
jne. järgi üles loeksime, mida nimelt nime-
latu juures tuleks kontrollida, kuidas seda
teha ja ka esile tooksime näidete varal täht-
samad vigade peidukohad ja kuidas neid
ühes kui teises raamatus, aruandes jne.
mõistetakse varjata ning kuidas neid võiks
leida. See viiks aga liig pikale.

Eriliselt tuleb silmas pidada raharaa-
matutes ülekandeid ja kontrollida kokku-
võtteid, sest seal võib vahest leiduda suuri
vigu.

Riigitulude alal tuleb kontrollida, et tu-
lud oleksid õigel ajal kassaraamatust läbi
kantud ja õigel ajal pankas makstud.

Et riigivõlgnikkudelt sissenõudmine
oleks kooskõlas Kaitseministri käsukirja
nr. 103 — 1924. avaldatud juhtnõu-
ridega ja administratiivsissenõudmise seadusega RT
nr. 2 — 1932.

Riigikulude alal tuleb kontrollida, et ku-
lud oleksid kokkukõlas seadustega. Ülekulu
ega ettekulutamisi teha ei tohi. Palgaleh-
tede juures, et need oleksid kokkukõlas koos-

seisudega, palgaseadustega ja väeosa käsukirjadega. Et allkirjad oleksid õiged ja mitte võltsitud, et allkirjade andmine raha kättesaamise üle oleks kokkukõlas S. K. VII k. 2 jaoga. Et kuludokumentidel oleksid vastavad kinnitused ja märkused. Et aruanded oleksid õigel ajal antud jne.

Üleminevate summade alal tuleb kontrollida, et väeosas ei peetaks asjata kaua üleminevaid summasid kinni, et nende summade edasisaatmisel oleksid vastavad kvitungid.

Erasummade alal tuleb kontrollida nende summade laekumisi ja kulutamisi vastavate abiraamatute ja dokumentide järgi.

Säästummade alal tuleb kontrollida, et säästummade eelarvete koostamine, täitmine ja aruandmine oleks kokkukõlas säästummade seadlusega, et poleks üle- ega ettekulutusi, et säästummade väljaarvutamine ja ülekanndmine oleks kokkukõlas vastavate seadlustega (toitlus, moonastamine, küte-valgustus, kraamivarustus jne.).

Üldiselt tuleb võrrelda kõiki rahaalal peetavaid abiraamatuid, ostetud varanduse sissekandeid jne. Tuleb kontrollida, et tempelmaksuseadus oleks täidetud.

Tuleb kontrollida, et väeosa ei hoiaks enda käes rohkem rahasummasid kui vajalik, et pangast välja ei võetaks suuremaid summasid kui see on lubatud.

Ei tohi unustada ja kontrollimata jätta ohvitseridelt ja üleajateenijatelt kinnipeetud summasid. Seda peab väga tõsiselt võtma. Ei või asja niikaugemale lasta, et kallelgi võlad nii suureks kasvaksid, et ta palgamaksmisel kätte saaks ainult mõned sendid. Siin peab ülemus asja uurima ja õigel ajal pidurdama. See pole kellegi töömees, keda ööd ja päevad ta võlad koormavad. Pealegi mõjub see kaitseväelaspererele halvasti, kui neist elanikkude seas mulje tekib, et nad ei jõua üüri- või õmblusraha tasuda.

Et osata õieti kontrollida, selleks peab kontrollija kõiki rahaalasse puutuvaid seadlusi ja käsukirju teadma, nende üleslugemine viiks liiga pikale. Pealegi peab iga majandusametnik vastavat tähestikku, kust ta igal ajal õiendust võib saada.

Toitlusala inspitseerimine.

Esimene asi on inspitseerijal väeossa ilmumisel kõik toitlusalasse kuuluvad laod (väeosa ja allüksuste) ja nõorraamatud ning dokumendid enda pitsatiga kinni pitseerida. See on sel korral, kui inspitseerija kavatses inspitseerida ainult toitlusala. Kui aga inspitseerija kavatses toimetada üldist ja põhjalikku väeosa inspitseerimist, siis ins-

pitseerija väeossa ilmumisel pitseerib oma pitsatiga kinni kõik kassad (väeosa, sõdurite poe), laod, nõõrraamatud ja dokumendid. Parem on kui inspitseerijal on abiline, kes hakkab kassat üle lugema ja ta ise pitseerib kõik laod, aidad ja raamatud. Ka abiline võib pitseerida ja inspitseerija ise asub kassa revideerimisele. Peale selle kui laod ja raamatud, kui tarvilik, siis ka töökojad on kinni pitseeritud, võib töö järgne da kahte moodi ja nimelt: võib enne raamatud ja dokumendid läbi revideerida, muidugi järjekorras, varanduste ja ainete seis raamatute järgi välja viia ja siis asuda ladude revideerimisele, s. o. tegeliku seis kindlakstegemisele. Tegelik seis võrrelda raamatute seisuga ja vahed akteerida.

Võib aga vastupidigi algust teha: ladude, s. o. tegeliku varanduste ja ainete seis kindlakstegemisega ja siis hiljemini raamatuid ja dokumente revideerida.

Viimane meetod on sellepoolest parem, et väeosadele vabastatakse kohe laod ja nad võivad oma tööd jätkata, kuna ladude kaua kinniolek takistab väeosa tööd.

Kuidas see ka ei oleks, kuid esimeses järjekorras tulevad kontrollida pitseeritud töökojad, toidu- ja keerdilaod, sest inimesed tahavad igapäev süüa ja hobused keerdi. Teiste ladude avamise järjekorra kohta tuleb väeosaülemaga kokku leppida. Inspitseerija peab seda silmas pidama, et ta väeosa elu seisma ei paneks.

Muidugi ei anta raamatuid ega dokumente enne nende revideerimist väeosale või ladude ülematele kätte. Kõikide pitseerimiste, ladude, raamatute, dokumentide jne. inspitseerimiste juures peab olema väeosa esindaja, kes ka aktile alla kirjutab.

Toidu- ja keerdiladusid üle kaaludes tuleb alustada muidugi allüksuse laost. Lao kaalumisel tuleb kontrollida toiduainete ja keerdi väärtust, hoidmisviise, värskendamist jne.

Akteerida ega arvestada ei tule mitte väikseid puudu- või ülejääke, sest ainete raskus ripub väga palju ilmastikust ja laost. Toiduained ja keerd peavad vastama ettenähtud tingimustele. Iseäranis hoolikalt tuleb revideerida toidu- ja hobusemoonaaruandeid. Need peavad olema kooskõlas isikliku koosseisuga, käsukirjadega ja päevalehtedega. Just allüksuste aruannetes leidub ka väga tihti vigu ja eksimusi, mis tuleb sellest, et allüksuste ülemad usaldasid rohkem neile alluvaid varahoidjaid ja toitlustajaid.

Tuleb kontrollida, et inimesed ja loomad igal ajal neile ettenähtud normide kohaselt

ained kätte saaksid. Vähe sellest, et sõdurite toit oleks mitmekesine ja maitsev, see peab olema ka küllaldane. Sõdurite toitu tuleb tegelikult inspitseerimise ajal mitu korda maista.

Toitlusalal tuleb revideerida järgmisi raamatuid, aruandeid ja nende juurde kuuluvaid dokumente:

Üksikisikutele toiduainete väljajagamise nimestikke, toidukavasid, toiduainete päevalehti, toidutunnistusi, toidulolijate päevalehti, toitlusaarumatuid, kviitungiraamatuid, saatekirju, toiduainete nõudmisi, toiduaruandeid.

Hobustetoitmise alal:

Hobusemoonapäevalehti, hobusemoonatunnistusi, moonalolevate hobuste päevalehti, hobusemoona laoraamatuid, kviitungiraamatuid, saatekirju, hobusemoona nõudmisi, hobusemoonaaruandeid ja kõiki tõendusdokumente toitlus- ja hobusemoonaalal.

Toitlusalal tuleb veel tähele panna seda, kuidas kasutatakse väeosas igasuguseid varustusümbrikke ja et intendantuuri kotte asjata väeosas kaudu ei peetaks ning väeosa neid ei tarvitaks. Siis veel, kuidas kasutatakse ära väeosa majapidamise jäänuseid: solk, kondid, kartulikoored, ja kuidas sünnib sõnniku müümine.

Isëranis suurt rõhku tuleb panna kartulite koorimisele, viletsa koorimise juures võib kartulite kahanemise % kohutavalt suureks kasvada, kuni 50%. Kui solki väga palju on, siis on kuskil viga, kas toit pole maitsev või keedetakse supp liiga vedel, millest palju järele jääb.

Neid asju ei pea inspitseerija unustama.

Tuleb ka kontrollida, kuidas sünnib toitlustamise ja moonastamise organiseerimine ja tegelik läbiviimine väeosas, kuidas ja kuipalju kasutatakse selleks tööjõudu. Kas ainete muretsemisviisid on õiged, kas ainete hoidmine, hooldamine ja kasutamine on seadusepärane.

Kus olemas juurviljaaiad, seal tuleb kontrollida, et juurvili ja kõik aiasaadused oleksid arvestatud.

Eriti suurt rõhku tuleb panna just sõdurite toitlustamisele. Peab kontrollima, kas on kasutatud kõik võimalused selleks, et sõdurite toit oleks mitmekesine ja küllaldane, sest majandusülem ja toitlusohvitser võivad hea tahtmise juures siin paljugi korra saata, võimalusi selleks on. Ka hobuste töövõime ja kehaseis olenevad heast ja korralikust toitmisest. Tuleb kontrollida heinetaagavarasid väeosas ja kui neid on jäetud müüjate juurde, siis ka kohale sõita. Heina

headuse kontrollimisel ei või leppida ainult esimese virna vaatlemisega, vaid siin tuleb minna kaugemale.

Kraamivarustuse inspitseerimine.

Kraamiala raamatute ja dokumentide kontrollimine on kergem kui rahaala, kuid seetõttu on kraamiala tegeliku seisukindlakstegemine palju aegaviitvam kui kassa seisukindlakstegemine.

Raha on hõlpus ja lihtne üle lugeda, kuid kraamiala tegeliku seisukindlakstegemine ei seisa üksi arvulises ülelugemises, vaid siin tuleb paljusid muid nõudeid silmas pidada.

Kassas pole rahal eraldi sahtleid (varustus-, mobilisatsiooni- jne. raha). Kraamialal on aga laos: üldine, väeosa ja isiklik varustus. Kõik need varustused võivad olla mitteühesuguse väärtusega. Need võivad olla: uued, pruugitud, kõlvulised, kõlbmatud; esimene, teine või kolmas komplekt. Nad peavad vastama kinnitatud kirjeldustele, mõõtudele, tehnilistele tingimustele jne. Ka paigutus on mitmesugune, ühel ja samal artiklil koguni mitmesugune, näiteks mobilisatsioonitagavarad paigutatud eraldi jooksvast tagavarast, uued eraldi pruugitud, esimene komplekt eraldi teisest, parandamata varustus eraldi parandatud varustusest jne.

Kõiki neid nõudeid peab inspitseerija laotegeliku seisukindlakstegemisel silmas pidama. Peale selle peab inspitseerija kraamivarustuse hoidmise ja värskendamise viise kontrollima. Peab vaatama, et abinõud oleksid kahjuritest vastu (söödikud ja närjad) tarvitusele võetud. Peab kontrollima, kas laoruumid vastavad varustuse liigi hoidmiseks jne. Peale selle võib üks ja sama varustusartikkel olla mitmes laos, töökojas, pesukojas värvimisel, sõduri käes jne. Et tegelikku arvu kätte saada, seks tuleb kõik need kohad läbi käia. Siin on võimalus valeallkirjadega puudujääke katta. Sellepärast ei või siin milgi tingimusel allkirju uskuda, tuleb tegelikult kohale minna ja oma silmaga kõik üle lugeda või kaaluda.

Samuti tuleb kontrollida varustuse tembeldamist.

Siit selgub, kuivõrd raskem on kraamivarustuse tegeliku seisukindlakstegemine kassaseisukindlakstegemisest.

Nagu eespool nägime, võis üks ja sama varustusartikkel olla mitmes kohas, järelikult on igas kohas ka oma eri- või abiraamatupidamine, tähendab, tuleb kontrollida ka kõik abiraamatud, seisud välja viia ja võrrelda enne kui lõpliku pildi saame.

Inspitseerija peab lattu tulekul kontrollima väliselt hoidmist, paigutamist jne., siis tuleb põhjalikult kas terve ladu või üksikud artiklid üle lugeda. Siin ei maksa talitada ülepeakaela, sest võib eksida ja vigu sisse jätta, mis hiljem võib tulla. Kui juba üht artiklit kontrollida jooksvas tagavaras, siis peab seda tegema ka mobilisatsioonitagavaras. Tööjõu abiks annab väeosa. Lao kontrollimisel ei tohi laost ilma kontrollija loata keegi lahkuda. Varustusartiklite inspitseerija kontrollib, et oleks täidetud Varustusvalitsuse ülema ksk. nr. 9 — 1924. ja nr. 5 — 1926. a.

Kraamivarustust, mis sõduritele välja antud, tuleb kontrollida allüksuste raamatute järgi ja iga sõdurit üksikult, võrreldes sõduritele väljaantud varustust nimelise varustuse raamatuga.

Siin oleks parem, kui see sünniks kõigis väeosa allüksustes ühel ajal, kuid seda võib teha ka allüksuste kaupa.

Sõduritele kästakse selga panna harilikult I komplekti riided ühes täielikkude rakmetega ja II ning III komplekt näidatakse järjekorras. Selleks lastakse sõduril ümber riietuda või jälle sõdurid asetavad kõik varustuse, mis neile välja antud, endi vooditele. Kahekordsete voodite juures on see aga raske läbi viia, ei pääse juurde ja ruum on kitsas. Parem on lasta sõdureil ümber riietuda, siis saab täieliku mulje ka passivusest. Harilikult sünnib sõdurite va-

rustuse ülevaatamine kas väljas, õppe- või söögisaalis või koridoris. Rivistuskorra määrab inspitseerija. Soovitav oleks, et see kord ühine oleks terves diviisis või koguni kaitseväes.

On riike, kus inspitseerimisel ja just kraamivarustuse järelevaatamiseks on ette nähtud täpne kord. Kas see kõige parem on, osutub küsitavaks, sest inspitseerimine ootamatute võtetega annab häid tagajärgi.

Sõdurite varustuse kontrollimisel peab tähele panema varustuse passivust, märkimist, puhtust jne. (Kamini ksk. nr. 89 — 1933, RT 44 — 1931. art. 335 § 30.).

Peale riidevarustuse kontrollitakse kõik varustus, mis sõduritele välja antud. Tuleb tähele panna, et laos poleks vanemat varustust kui sõduritel seljas.

Inspitseerija ei tohi ka kontrollimata jätta ohvitseridele ja üleajateenijatele väljaantud varustust. Nende varustus peab vastama seaduslikule vormikirjeldusele.

Kraamivarustuse inspitseerimisel tuleb kontrollida järgmisi raamatuid, aruandeid ja nende juurde kuuluvaid dokumente:

Kraamivarustuse nõudmisi, allüksuse nõudmisi, varustuselolijate päevalehti, vararaamatuid, nõudmise saatekirju, kviitungiraamatuid, töö nõudmisi, tööaruandeid, inspektorilunnistusi, varustuslehti, varustuskaarte, isikliku varustuse jagamisnime tikke, aruandeid, nimelisi varustusraamatuid ja kõiki lõendusdokumente.

Kaasaegne õhukaitse-suurtükivägi võitluses pommituslennuväega.

Kapten H. Stunde-Sarmiste.

Sissejuhatusesks.

Õhukaitset peab kavakindlalt korraldama ja ette valmistama juba rahuajal. Arvestades õhukallaletungide teostamise kiirust ja suurt ulatust ning vahetatut mõju rahva vastupanutahtele, tuleb teha kõik mis võimalik, et tõrjuda tagasi ja teha tagajärjetuks eriti esimesed õhukallaletungid.

Riigi tähtsamate elu- ja tööstuskeskuste õhukaitset teostavad kaitseleenuvägi (hävitajad), mitmekaliibriline õhukaitse-suurtükivägi (õhk-srtv) ja kuulipildujad (õhk-klp), neid abistavad helgiheitjad (õhk-helg), kõlapüüdjad (õhk-kõlap) ja õhutõkkesed.

Nende keskuste purustamiseks õhukallaletungide abil peab vastane suunama oma löögi esijoones nende kaitserelvade pihta, hävitades kaitseleenuväge õhus ja aerodroomidel ning maapealseid õhukaitserelvi nende positsioonidel. Alles nende likvideerimine purustava löögiga kindlustab vastasele tema õhukallaletungide peaesmärgi — tähtsamate keskuste purustamise — rahuldava saavutamise.

Välismaail on kaks vastast — õhukaitse-suurtükivägi ja pommitusleenuvägi — intensiivselt evolutsioneerunud. Nende vahel on käimas alaline võistlus. Kes võidab?

Küsimusele vastuse leidmiseks vaatleme õhukaitse-suurtükiväe ja pommituslennuväe omadusi ja tegevusviise.

1. Õhukaitse-suurtükivägi.

Belgia kindral Vandeputte, iseloomustades kaasaegset õhk-srtv, tähendab muuseas:¹⁾

„Õhk-srtv astub tegevusse silmapilkselt, sest tema vaatlusteenistus, olles tegevuses nii päeval kui öösel, teadustab lennukite lähenemisest juba siis, kui need on alles väljaspool laskeulatust, mis võimaldab teha aegsasti korraldusi tulistamiseks, ajaks, kui lennuk on jõudnud mõjuvasse tulistamispiirkonda.

Tal on võimalus olla alati võitlusvalmis, sest, kuna pimedus ja udu takistavad hävitajate tegevust, piiravad need tema tulevõimsust ainult teatud määral, kuna helgiheitjad ja kõlapüüdjad võimaldavad tulejuhtimist.

Ta on pidevalt võitlusvõimeline. Kuna hävitajate lendude arv päeva jooksul on piiratud sellega, et neil on vajadus täiendada enda varustust maa peal, samuti ka meeskonna ja materjalosa väsimuse tõttu, võib maapealne kaitsetuli pidevalt edasi kesta. Kui ühe vastase tulistamine on lõppenud tema hävitamisega või selle tõttu, et temal on läinud korda põgeneda laskepiirkonnast, on õhk-suurtükid kohe valmis tulistama uut vastast, sel ainsal eeldusel, et nende varustamine laskemoonaga on küllaldaselt kindlustatud.

Ta võimaldab saavutada maksimaalset ootamatust ja tulede kontsentratsiooni; viimane oleneb kasutada olevaist suurtükest ja relvade paigutamiseviisist.

Ta üksi võimaldab teostada mõjuvalt meie õhujõudude baaside kaitset.

Ta võimaldab tasakaalustada vastase õhujõudude ülekaalu, pillates laiali tema koondatud formatsioonid ja annab meie arvuliselt nõrgemaile hävitajatele parema võimaluse vastase ründamiseks teatud väljawaatega edule.

Ikka vägevamate ja selle tõttu raskeimate, suuremate ning vähem manööverdamisvõimeliste lennukite kasutamisele võtmisega kasvab maapealse õhukaitse tule mõjuvus selliste märkide suhtes.

Tema mõjusus, mis oli suur juba Maa-ilmatsõja lõpul seal, kus teda kasutati õieti, on vahepeal kasvanud suurel määral, nii tulistamise täpsuses kui ka ulatuse kõrguses.“

¹⁾ „Bulletin Belge des Sciences Militaires“ okt. 1933. a. „Luftwehr“ nr. 4 — 1934. a.

Selles suhtes arvab kindral Vandeputte, et edusammud maapealse õhukaitse alal ületavad sõja-lennuasjanduse edusamme.

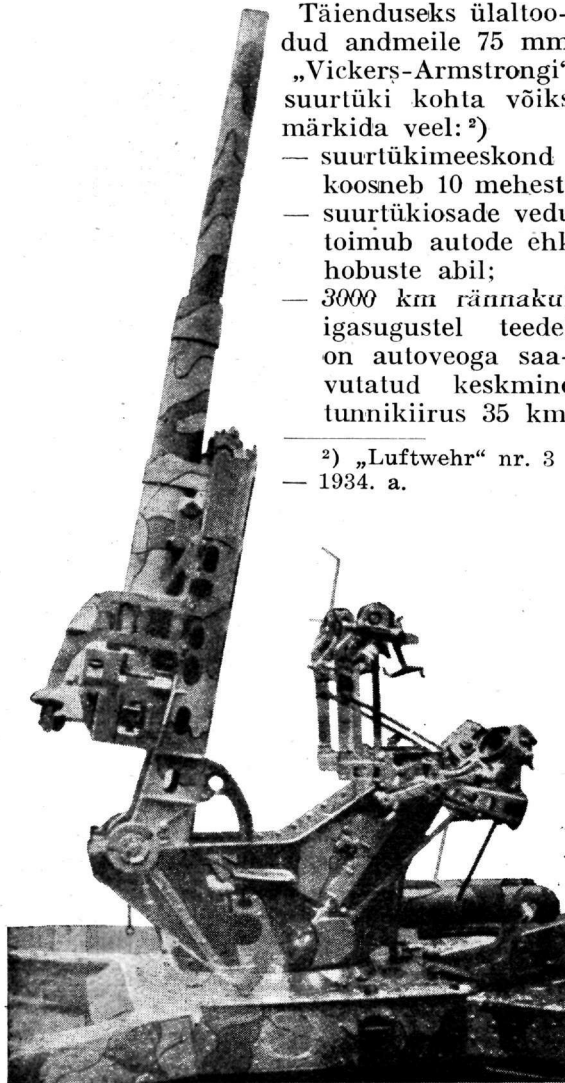
Täielikuma ettekujutuse saamiseks kaasa ja õhk-suurtükide materjalosa omadusist toome andmed kahe uusima tüübi, näiteks inglise „Vickers-Armstrong 75 mm“ ja rootsi „Bofors 75 mm/L60“ kohta (vt. pildid nr. 1 ja nr. 2):

	Vickers-Armstrong	Bofors L60
Kaliiber	75 mm	75 mm
Raua pikkus	46 kal.	60 kal.
Algkiirus	805 m/s	850 m/s
Mürsu kaal	6,5 kg	6,5 kg
Tõstenurk	0°—90°	—5°—85°
Maksim. laskekaugus	14.650 m	16.800 m
Maksim. laskekõrgus	9.800 m	10.500 m
Laskekiirus minutis .	25 p.	25 p.
Suurtüki rännakkaal	3.252 kg	3.400 kg

Täienduseks ülaltoodud andmeile 75 mm „Vickers-Armstrongi“ suurtüki kohta võiks märkida veel:²⁾

- suurtükimeeskond koosneb 10 mehest;
- suurtükiosade vedu toimub autode ehk hobuste abil;
- 3000 km rännakul igasugustel teedel on autoveoga saavutatud keskmine tunni kiirus 35 km,

²⁾ „Luftwehr“ nr. 3 — 1934. a.

Pilt nr. 1.
„Vickers-Armstrong“ 75 mm õhk-kahur.

ilma et ükski osa oleks kannatanud selle tagajärjel;

- üleminek rännakukorrast lahingukorda ja überpöördukt nõuab vaid 2 min.;
- kuna suurtüki tappide kõrgus maapinnalt on ainult 89 cm, on stabiilsus isegi horisontaalse laskmise juures väga suur.

Kaasaegsete õhk-suurtükkide suurte algiiruste varjuküljeks on asjaolu, et viskelaengute gaaside kõrge temperatuuri ja rõhumise tõttu rauad võrdlemisi kiirelt ku-

Pilt nr. 2.

„Bofors“ 75 mm L60 õhk-kahur.

luvad. See mõjutab aga oluliselt tulistamise täpsust, mille õhk-suurtükkide juures loomulikult veel suurem tähtsus kui näit. välisuurtükiväes. Selle tõttu on õhk-suurtükkide uuemal tüüpidel (nii ka ülaltoodud kahel tüübil) raua sisemine toru kulumise korral kergelt vahetatav, mis võib toimuda patarei lahingpositsioonil.

Mis puutub laskemoona, siis on näit. „Vickers-Armstrong“ 75 mm suurtüki mürsud õiseks laskmiseks varustatud erilise valgusjäljega (nagu see üldiselt tuntud r. klp. laskemoona juures); vastav segu põleb väga heledalt ja tähistab mürsu lennujoont umbes 15 sek. vältel, selle aja jooksul jõuab mürsk 70° tõstenurga juures 5800 m ja 50° tõstenurga juures — ca 4500 m kõrgusele. Sealjuures on lentsüütaja põlemise keskmine ebatäpsus vastavalt 0,24 sek., resp. 0,18 sek.

Kiirete maapealsete märkide (autode, soomusvankrite j. t.) tulistamiseks on sama suurtüki jaoks ette nähtud lööksüütajaga varustatud granaat.

Lõpuks võiks veel mainida sama suurtüki täpsuse iseloomustamiseks, et kasutada olevatel andmetel on absoluutne kaldumisviga kauguses laskmisel 9235 m peale — 28 m, 11.945 m — 84 m ja 14.075 m — 59 m.

Kaasaegsete õhk-suurtükkide tule edukus on vahetult tingitud täiuslikkude tulejuhtimise-aparaatide (tul-ap) ja kõrgusemõõtjate kasutamisest. Õisel laskmisel täiendavad neid erilised õhk-helg ja õhkölap. Kuna nende tehniliste vahendite kasutamise põhimõtted juba varem leidnud käsitamist selle ajakirja veergudel,³⁾ siis puudub vajadus neid siin lähemalt kirjeldada.

2. Pommituslennuvägi.

Saksa major v. Bülov tähendab kaasaegse pommituslennuväe kohta:⁴⁾

„Kõigist lennukiliikidest on suurimalt viimistletud pommituslennukeid, milliseid on olemas kahte liiki — päevane ja öine pommitaja ehk, väljendades end moodsamalt — kerge ja raske pommitaja. Mõlema lennukitüübi erinev konstruktsioon on tingitud erinevaist lahingutingimustest ja ülesandest. Raske pommitaja peab toimetama õõsil suured pommikoormad väga suurtele kaugustele, mille tõttu puudub vajadus nõuda sellelt erilisi võimeid kiiruse, manöövrvõime ja relvastuse aladel. Kuid kerge, päeval kasutatav pommitaja peab omama võrdlemisi suure kiiruse, märkimisväärse tõusukõrguse ja küllaldase relvastuse vastase õhukaitse vastu õhus ja maapinnal, mille tõttu kaasavõetavate pommiide kaal ja maht on tunduvalt piiratud.

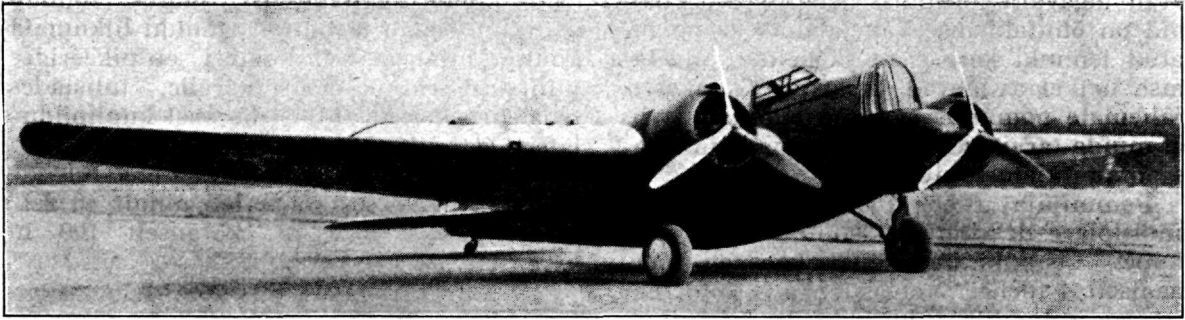
Kaasaegsete päevaste pommituslennukite keskmised omadused oleksid:

- rännakkiirus 250—275 km tunnis;
- lennukaugus 1200—1500 km;
- praktiline lagi 7500—8000 m;
- kasulik pommikoorem 500—700 kg.

Selle vastu on rasketes suurpommitajate lennukaugused kuni 2000 km ja nende kandevõime pommikoormana kuni 2000 kg, kuid nende kiirus on harilikult ainult 220 km tunnis ja maksimaalne lennukõrgus — 6000 m. Kuna rasket pommitajat ehitata-

³⁾ J(aakson) „Kaasaegne õhuk. suurtv.“ — „Sõdur“ nr. 37/38 — 1934. a.

⁴⁾ v. Bülov „Geschichte der Luftwaffe“ — 1934. a., lk. 167.

Pilt nr. 3.
U.S.A. pommitaja „Martin 123“.

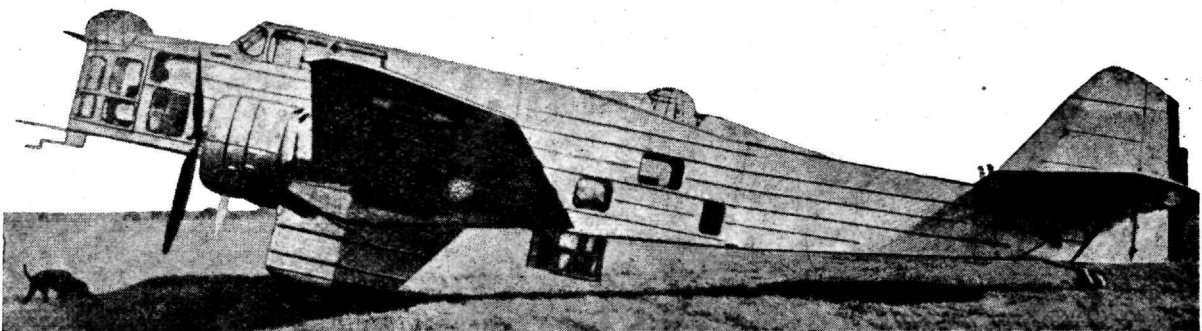
takse, vastavalt eesmärgile, ainult koormakandjaks, leiame päevase pommitaja juures teatud erinevusi tüüpides, et kasutada ära tema omadust kaugeleulatuva kallalennungiabinõuna ka veel teisteks ülesanneteks. Selle tõttu kasutatakse päevast pommitajat Inglismaal ja mõnes teises riigis ka kaugeluureks, millega saavutatakse taktikaliselt kahekordne kasutamine. Prantsusmaal selle vastu leidis uue lahenduse „mitmekohalise lahingulennuki“ („avion multiplace de combat“; „Kampfmehrsitzer“), mis kujutab endast lennukit suurima tulevõimsusega, kuid mõõduka kandevõimega, milline peab ühendama pommitamise fuureülesannetega ja saavutama luureandmeid ka vaatamata vastase mõjuvatele vastupanule. Raske pommitajate juurde kuuluvad ka veel mereväe torpeedolennukid, millised on jõudnud eriti Inglismaal kuid ka Itaalias ja Prantsusmaal suure täiuslikkuseni. Kallalennungi lennuki uusima erikujuna tuleks veel mainida pikeerimiselt-pommitajat, mille eriülesandeks on rünnata raske soomuspommiga sõjalaevu ja soodsail tingimusil ka tähtsaid maal asuvaid märke, lähenedes neile suurimal kõrgusel ja järsuma pikeelennuga, kusjuures saavutatakse kiirusi kuni 600 km/t.“

Kaasaegsete parimate pommituslennukite iseloomustamiseks pakuvad huvi P.-Ameerika Ühendriikide pommitaja „Martin 123“ ja prantsuse mitmekohalise lahingulennuki (avion multiplace de combat) „Bloch 130“ andmed (vt. pildid nr. 3 ja nr. 4):⁵⁾

	„Martin 123“	„Bloch 130“
Mootorid	2×700 HJ	2×770 HJ
Lennukiirus tunnis		
4000 m kõrgusel	322 km	340 km
Pommikoorem	1.000 kg	1.000 kg
Lennuulatus	1.200 km	1.000 km
Lagikõrgus täie koormatusega	ca 7.000 m	ca 7.000 m

Pommitaja „Martin 123“ kuulub P.-Ameerika Ühendriikide lennuväe kiiremate pommitajate hulka. Täismetallkonstruktsiooniga lennuk on varustatud lennu ajal õhutakistuse vähendamiseks sissetõmmatava tellikuga. Lennuki meeskond koosneb 3 ehk 4 mehest, relvastus — 3 kuulipildujast; neist asub üks lennuki ninaosas täiesti suletud klaaskuplis, teine — kandepindade taga asuvas samuti kaetud vaatljapesas, kuna kolmas asub lennuki alumises osas ja võimaldab tulistamist alla. Vaatljapesa on varus-

⁵⁾ „Luftwehr“ nr. 8 ja nr. 12 — 1934. a.; v. Bülov „Geschichte d. Luftwaffe“ — 1934. a., lk. 160.

Pilt nr. 4.
Prantsuse mitmekohaline lahingulennuk „Bloch 130“.

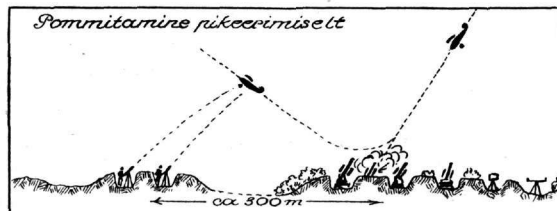
latud tagavara-juhtimisseadeldisega. Pommid on õhutakistuse vähendamiseks paigutatud lennuki kere sisse ja nende langetamise hetkel avanevad vastavad luugikesed. Vähemate pommeide sarnane paigutamisviis on muide tarvitusele võetud paljude uuemate pommitajate juures.

Pommitaja „Bloch 130“ esitab prantsuse „multiplace de combat“ lennukite uusimaid tüüpe. Lennuki meeskond koosneb normaalselt 4 mehest, relvastus — 3 komplektist paaris-kuulipildujaist (kokku 6 kuulip.); lisaks neile on ette nähtud üks 20 ehk 25 mm automaatsuurtükk. Kuulipildujail on uue-laadsed padrunitõkkid à 500 padr. katkestamatu tule võimaldamiseks. Laskurid asuvad: üks — kere esiosas kuplitaolises ruumis, teine — kere ülemises osas kandepindade taga ja kolmas — kere tagumises alumises osas raadiokabiinis. Laskurite asukohad on valitud selliselt, et 50 m kauguselt alates on kõik suunad kaetud tulega, ühtlasi on nad ühendatud omavahel käiguga, mis möödub juhiistmest. Pommitusvarustuse moodustab heitemehhanism 5 pommi jaoks à 200 kg ehk 20 pommi jaoks à 50 kg (lennuki keres). Sellele lisaks võib kinnitada kandepindade alla 12 valgustuspommi à 30 kg ja muid pomme 100—200 kg kogukaalus. Olgu veel mainitud, et kõik klaaskuplid, mis kaitsevad laskureid tugeva lennuki tekkiva tuule eest, on valmistatud kildeveabast klaasist.

Ülaltoodud lennukitüübid kujutavad endast praegu teatud määral tippsaavutusi sel alal. Vaadeldes suurriikides praegu suuremal arvul relvastusel olevaid pommituslennukite tüüpe, selgub, et nende tegelik kiirus kõigub 200 ja 250 km vahel tunnis (55 kuni 70 m/sek.).

Nagu juba eespool tähendatud, kasutatakse vähemate, kuid tähtsate märkide (näit. õhk-patareid, laskemoonalaod, sillad jne.) hävitamiseks erilist rünnakuviisi, n. n. pikeelendu. Selle juures heidab ründav lennuk omad pommid märgile väga järsu pike

lõpul. Selle rünnakuviisi juures toimub sihtimine, nagu laskmisel lennuki liikumata kuulipildujatega, sel kombel, et pikeerides juhitakse lennuk otse märgile, tulistades seda tarbekorral ühtlasi ka veel kuulipildujatega (vt. pilt nr. 5). Sealjuures viibib lennuk ainult lühikest aega kaitsja õhk-relvade tulepiirkonnas, sest ta vajab ainult 40 sek. pikeerimiseks 5000 m. kõrguselt 100 m kõrgusele.

Pilt nr. 5.

Pommitamine pikeerimiselt.

Pikeerimisel tekkiv suur kiirus esitab erilisi nõudeid vastavate lennukite konstruktsioonile ja selle tõttu ei sobi selleks harilikud rasked pommitajad. Selleks kohasteid lennukeid võiks nimetada inglise kerget kaheistmelist pommitajat Hawker „Hart“. Selle lennukitüübi iseloomustamiseks olgu toodud järgmised andmed:⁶⁾ üks mootor 525 HJ, maksimaalne lennukiirus 3000 m kõrgusel 300 km tunnis, lagikõrgus 7300 m, relvastus 3—4 kuulip., lennutee üldpikkus 1000 km pommikoormatusega 250 kg.

Tarvitusel olevad kildpommid on väga mõjuvad elavmärkide, näit. suurtükkide ja kuulipildujate meeskondade turmamisel. Mis puutub lennupommide fugaastegevusse, siis on 200 kg lennupommi plahvatustreetri sügavus keskmise tihedusega maapinnas umbes 3 m ja läbimõõt umbes 10 m (viit-süütajaga 0,05 sek.).

(Järgneb.)

⁶⁾ „Luftwehr“ nr. 1 — 1935. a., lk. 8.

Professor Ignacy Mościcki
Poola Vabariigi President.

POOLA RAHVUSPÜHA 3. MAIL.

Eugen Maddison.

3. mail 1791 Poola n. n. suur (konfideeeritud) riigipäev võttis vastu ainult mõne isiku vastuseismisel Poola kuulsa, kui ka Euroopa esimese kirjutatud põhiseaduse, mille makspanemisega Poola patrioodid lootsid saavutada võidu kõigi nende raskuste üle, millised olid viinud Poola jagamisele ta suurte naabrite poolt (1772) ja mis pealegi ähvardasid jäädavalt kustutada Poola Euroopa riikide perest. Selle põhiseaduse vastuvõtmine riigipäeva poolt kahtlemata oli revolutsiooniline sündmus, mispärast täiesti õigustatult võib kõnelda Poola 3. mai

revolutsioonist. Revolutsiooni tegi kaasa ka kuningas — milline ongi Poola revolutsiooni erilisus — nimelt kuningas Stanislav-August mitte ainult ei viibinud riigipäeval, vaid võttis seal olles elavalt osa kõigest. Pealegi ta kõne lõpusõnad „Kuningas rahvaga ja rahvas kuningaga — olgu mu hüüdsõnaks surmani“ otsustasid põhiseaduse saatuse ning ühtlasi sanktsioneerisid toimunud revolutsiooni. Kuningas oli ka esimene, kes otsekohe sealsamas, riigipäeval, andis truudusvande põhiseadusele ning sõnadega: „Isamaa sõbrad, minuga kirikusse!“ kutsus van-

net andma ka riigipäeva liikmeid. Rahvamasside kirjeldamatu vaimustuse saatel läksidki riigipäeva liikmed kuningaga eesotsas Püha Jaani kirikusse vannutamisele.

Poola 3. mai revolutsioon oli rahvuslik revolutsioon. Kuigi see oli sihitud ka sismaal valitseva anarhilise olukorra vastu, ta peasihiks oli ikkagi püüd kindlustada Poola iseseisvust, ta rippumatust ja vabadust. Ta tegelaste mõttekäik oli lihtne: Poola nõrkus, ta viimased kaotused ning võimalik hukkumine juurduvad ta valitsemise korras, seepärast uue põhiseaduse abil välise vaenlase vastu Poola iseseisvuse, ta rippumatuse ja vabaduse kaitseks! Poola naabriteks olid vägevad absoluutsed monarhid. Poolal oli ka kuningas, kuid tegelikult iga aristokraat, nagu vanal ajal Kreekaski, esindas riiki ja ühtlasi oli teravas vastuolus orjade massidega, kellel ei olnud mingit tegemist riigiga.

Võimude vahetõrge Poolas kirjeldas omalajal Jan Zamojski järgmiselt: „Senat on asutus, rüütelkond on rahvas, meie kõik oleme omavahel ühetaoline szlachta, meie kõik moodustame ainult ühe organismi, meie kõigi isiklik tahe moodustab üldtahte, mille vahiks on kuningas — seega on igal aadlimedel õigus valida kuningat.“ Sama väljendavad ka Zamojski poolt kuningas Sigismund III-le öeldud sõnad: „*r e g e, s e d n o n i m p e r a.*“

Poola aadli sümboliks oli tuntud *liberum veto*, millega üksainus riigipäeva liige võis tühistada kõik riigipäeval vastuvõetud otsused. 1652. aastal võeti see tarvitusele ning ta ajajooksul juurdus rohkem ning 1768. aastal sai formaalse kinnitamise riigi seaduste koodeksi poolt. Missugune mõju oli *liberum veto*l, nähtub sellest, et 1652. kuni 1704. aastani ainult 7 riigipäeva lõpetasid oma töö, kuna 48 pidid minema laiali. Poola aadlile näis väljakannatamatu ning vabadusega mitte ühendatav olla sunnitud alistuma enamuse tahtele, kui keegi neist oli kindel või ainult arvas olevat enese kindla oma õiguses. Kui nüüd tuletada meelde Poola ajaloost tuntud *pacta convento* — lepingud valitava kuninga ja aadli vahel, siis ei ole raske kujutleda olukorda, mis valitses Poolas kuni 3. mai põhiseaduseni. Et jääda püsima, et mitte hukkuda, variseda kokku alalises võitluses naabritega, kes, nagu Venemaa, kasutades Poolas valitsevat olukorda, tundsid end Poolas päris kodus-

tena, — oli vaja lõpetada seni valitsenud olukord, oli vaja kõvendada kuninga võimu, toetuda kogu Poola rahvale. Oligarhia pidi kaduma, kuningale pidi antama võim, rahvale aga temale kuuluvad õigused. Seda teebki 3. mai põhiseadus, seda saavutabki 3. mai revolutsioon — ainult nende vastarindlastega, kes liberum veto kaotamises ja *pacta convento* korraldamises näevad oma vabaduse piiramist. Juubeldab linn, juubeldab maa — revolutsioon ülevalt poolt on õigustatud, on toimunud Poola ja ta rahva huvides ja kasuks. Kahjuks aga see juubeldamine ja võimujoovastus ei kestnud kaua, juba pärast esimest aastapäeva (1792) selgus Poola riigi saatus. — Ta naabrid ei suutnud leppida tugeva Poolaga, Poola pidi kaduma Euroopa riikide seast, mis ka varsti sündiski.

Alles uuestisündinud vaba Poola võis jätkata 3. mai põhiseaduse aastapäeva pühitsemist — anda sellele päevale rahvuspäha tähtsuse. Kas ta edaspidi ka selleks jääb, näitab tulevik. Väga võimalik, et rahvuspäha saab mõne teise sündmuse aastapäev, näiteks 11. november, Poola uuestisünni aastapäev, või 23. aprill — tänava sel päeval maksmahakanud uue Poola põhiseaduse aastapäev. Paistab tõenäolisem, et selleks saab 23. aprill, sest ta on lähem ning kõneleb rohkem praeguseaja põlvedele, kui 3. mai põhiseadus. 3. mai põhiseadus on juba saavutanud oma missiooni — kõrvaldades jäädavalt ühe Poola rahvakihi — aadli — oligarhia ühes sellele kuuluva liberum veto'ga. Ta tiivustas võitlusele Poola iseseisvuse ja Poola vabaduse eest. 23. aprilli põhiseadusel on aga oma ülesanne, oma missioon, mis mitte vähema, võib-olla praegustes oludes isegi suurema tähtsusega missioon, kui 3. mai põhiseaduse missioon, kõrvaldades parteide liberum veto või nende oligarhia ning liialdatud individualismi põhimõtte asemele pannes maksma sotsiaalse solidariteedi põhimõtte. „Riik püüab kõigi kodanike koondamisele harmooniliseks koostööks üldsuse huvide kasuks“ (art. 9) ja „Poola riik on kõigi kodanike ühine omandus“ (art. 1) ütleb Poola uus põhiseadus.

Kuid ilma 3. mai põhiseaduseta ei oleks praegust Poolat ja ka 23. aprilli põhiseadust. 3. mai põhiseadus sünnitas Poola rahvusliku idee ning selle eesvõitleja ja kangelase Ta-deusz Kosciuszko.

Marssal Josef Pilsudski

Sõjaminister ja Sõjajõudude
Peainspektor

POOLA SÕJAJÕUD.

Poola praeguse sõjaväe algust tuleb otsida juba enne Maailmasõda. Vene valitsuse all olles, 1905—1906. aasta revolutsiooni kogemuste põhjal — Józef Pilsudski otsustas luua tulevase poola sõjaväe kaadri. Asutas „Aktiiv Võitluse Ühingu“, („Zwionzek Walki Czynney“), mis hiljem muutus Küttide Liiduks. Pilsudski juhatuse all töötavatest ennemaailmasõjaaegsetest sõjalistest organisatsioonidest sõja ajal tekivad Poola Leegionid — olles praeguse sõjaväe faktiliseks aluspõhjaks ja kondikavaks. Maailmasõja ajal peale Leegionide näeme poola formatsioone võitluses liitriikide poolal Venemaal, Prantsusmaal ja Itaalias. Rippumatult regulaarsetest sõjalistest üksustest, kõigis kolmes Poola osas tekib 1914. a. augustis illegaalne „Poola Sõjaväeline Organisatsioon“ („Polska Organizacja Wojskowa“), Küttide Liidu tegevuse jätkaja. Marssal Pilsudski käes see osutus võimsaks relvaks, kuna ta jõud 1918. a. tõusid 50.000 inimesele. Kui 1918. a. novembris marssal Pilsudski asus sõjaväe vormeerimisele, siis

juba iseseisvas Poolas, toetas end esimeses järjekorras Poola Leegionide ning Poola Sõjaväelise Organisatsiooni ohvitseridele, allohvitseridele ja sõdureile. Peale nende sõjaväe koosseisu kuulusid endised poola üksused liitriikide sõjavägedest ning teised sõdivate riikide sõjavägedes teenivad poolalad. Sellest konglomeraadist juht oskas luua sõjaväge, mis oma hiilgavate võitudega 1920. aasta augustis ja septembris hoidis Poolat ning Euroopat enamlike laiviini eest. Tänapäeva Poola sõjavägi on ühtlane organism, nii et ei ole vahesid — kõrgemais auastmeis — ohvitseride vahel, kes ettevalmistuse on saanud eririikide väeosades ja sõjakoolides. Noored ohvitserid eranditult on saanud kasvatuses iseseisvas Poolas.

Poola geograafiline asend ja kurvad ajaloolised kogemused teevad möödapääsematuks laialdaste lahtiste piiride kaitseks tarviliku küllalt tugeva sõjaväe pidamise. Arvuliselt tegevteenistuses on 250.000

meest, selle hulka kuulub 17.000 ohvitseri ja 34.000 kaadriohvitseri.

Praegu poola sõjaväge komplekteeritakse üldse sõjaväeteenistuse kohustuse põhjal. Tegevteenistus kestab 18 kuud — teenistus reservis (reameestel — 40, ohvitseridel — 50 eluaastani) seisab kordamisõppustes.

Reservohvitseri komplekteeritakse keskkooli haridusega noorte hulgast, keda koolitatakse diviiside juures asuvas aspirantide kompanites.

Küllaldaselt suure noorte kontingendi olemasolul osa teenistuskohuslikke vabastatakse teenistusest. Sel põhjusel sõjaväeteenistusse võetakse eranditult füüsiliselt laitmatu element.

küti rügemendid vormiriietuselt erinevad teistest rügementidest, kandes sulega mägilase kübarat ja peleriini. Poola jalaväel on kaunid, kuningas Batory ajast põlvnevad traditsioonid, mil ta vallutas võimsad Moskva kantsid. Praegusaja jalavägi sündis Kościuszko mässu ajal ning õitses Napoleoni ajal ja 1831. a. Maailmasõjas ning Poola-N. Vene sõjas poola jalaväelane saavutas kogu maailmas hea sõduri kuulsuse. Poola jalaväe iseärasuseks on kuulmatu vastupidavus raskustele ja näljale, kuid eelkõige pikkade rännakute sooritamine. Poola-N.-Vene sõjas oli palju juhtumeid, mil terved diviisid vastase jälitamisel võitlustega katsid 180 km 3 päeva jooksul. Rännakute traditsiooni alalhoidmise eest kantakse eri-

Poola eskadron paraadil möödub galopil ja saluteerib lipuga.

Arvestades lühikest teenistusaega, noorsoo sõjalist ettevalmistust korraldab Riiklik kehalise kasvatuse ja sõjalise ettevalmistamise amet. Tema tähtsaimaks ülesandeks on kehakultuuri arendamine laiades rahvahulkades.

Sõjaliste jõudude kõrgeimaks juhiks on Vabariigi president. Rahu ajal sõjaliste jõudude juhiks on sõjaminister, abideks väljaõppe ja juhtimise alal I ministri abi ning administratiivalal II ministri abi.

Territoriaalselt riik jaguneb kümneks korpuseringkonnaks, mis tegelevad peamiselt administratiiv- ja majandusaladel.

Sõjaväe aluseks on „väeliikide kuninganna“ — jalavägi, rikkalikult varustatud automaat-relvadega. Poola jalavägi koosneb 84 jalaväerügemendist, 6 mägiküti rügemendist ning 3 kütipataljonist. Mägi-

list hoolet. Samal tasemel seisab ka laskuri väljaõpe. Poola jalaväelane on hiilgav ja igakülgset välja koolitatud.

Mis puutub ratsaväkke, siis juba vanaaegne ajast on tal maailmakuulsus. Poolakas on sündinud ratsanik. Nii siis poola ratsanikud on laialt tuntud laitmatute sportlastena, kes vaatamata mitte erilisele hobuste kvaliteedile, on saavutanud palju võite. Poola ratsavägi koosneb 3 švoležeri rügemendist, 27 ulaanirügemendist ning 10 ratsakütirügemendist. Need nimetused on traditsioonilised ning ei avalda mõju relvastusele ja taktikalisele kasutamisele.

Poola omab kõik suurtükiväeliigid, mida leiame teistes riikides. Igal jalaväediviisil on oma kahurvägi — peale selle on olemas iseseisvaid rügemente ning divisjone.

Vas. paremale: Poola raskekuulipilduja asetatud „taczanka’le“. — Lennuvägi suvistel õppustel. — Õhukaitse harjutus torpeedolaev „Podhalanil“. — Sapöörid tööl jalaväe silla ehitamisel. — Soomusautod paraadil. — Suurtükivägi rännakul.

Ratsaväega töötab koos ratsakahurvägi. Õhukaitse suurtükivägi on varustatud moodsaimate relvadega.

Endastmõistetavalt poola sõjaväel on terve rida tehnilisi väeliike ja eriteenistusosi. Erilist tähelepanu väärib viimasel ajal suuri edusamme teinud poola lennukivägi. Poola sõjaväelennukeid ostab terve rida riike, nende hulgas Jugoslaavia ning Rumeenia. Kui kõrgel seisab poola lennuasjandus konstruktoorselt ning lendurite võimeilt, tõendavad Challenge’i tagajärjed, milles Poola on tulnud kahel korral esikohale: 1933. a. ltn. Zwirko (†) ja 1934. a. — kpt. Bajan.

Ka poola mereväel on oma traditsioonid, mis ulatuvad tagasi kadunud slaavluse aegadesse. Oderi ja Visla jõgede vahel elavad suguharud tihti purjetasid Baltimerel, pidades võimu pärast kauakestvaid võitlusi. Poola tõelise mereväe ajalugu algab aga alles kuningas Zigismund Augusti (1548—72) ajal. Kuna ta ei saanud hakkama Venega, ning saades liitlaselt Taanilt merel liiga vähe toetust, lõi 30 laevast koosneva laevastiku.

Tänapäeva poola merevägi, küll piiratud arvuliselt, on kuulumata painduv ning osav organism. Vaatamata rahalistele ras-

kustele igal aastal tuleb juurde peamiselt Prantsusmaal ehitatud uusi üksusi.

Madrus on praegu terve rahva lemmik. Iga perekonna unistuseks on, et ta poeg saaks teenima mereväkke ning asuks mere kaitsmisele, millega Poola nii tihedalt on seotud.

Nii lühidalt näevad välja Poola sõjajõud. Kuigi tänapäeval kujul veel noor, omab siiski vanu ja hiilgavaid sõjalisi traditsioone, mis hilju ärkasid ellu võimsais Pilsudski Leegionide tegudes ja sõjaväe

ning ühiskonna kangelaslikkuses Poola-N.-Vene sõjas. Poola sõjavägi on tihedalt seotud rahvaga, millele ta on auks ja uhkuseks. Sõjavägi ei ole ainult teatavaks abinõuks sõja ajal — ta oskab ka ülesehitavat tööd teha rahu ajal. Parima tõenduse sellele leiame möödunud aastal aset leidnud veeuputusel, mis tabas Poolat. Sõjavägi ei päästnud mitte ainult inimesi ning nende varandust, vaid oli tähtsaimaks teguriks ülesehitustöödel. Siin teenis ta uuesti seltskonna kustumatu tänu.

Poola ohvitseride ettevalmistus.

„Pole halbu sõjavägesid, on ainult halvad juhid“ nii ütles kunagi Napolen. Kahtlemata on selles väljendis palju tõtt. Järelikult on juhtide ettevalmistus ala, mis nõuab erilist tähelepanu. Poola sõjaväes kestab ohvitseride ettevalmistus 15—16 aastat*). 12 aasta kestel omandab ohvitseri kandidaat üldteadmisi ja sooritanud küpsuseeksami, astub sõjakooli (Szkola Podchoronżych), mille kursus kestab 3—4 aastat ja mille ülesanne anda ohvitserile vajalikud sõjalised teadmised.

Esimene õppeaasta on kõigile sõjakooli kasvandikele ühine. Siin omandavad nad ühtlase põhjapaneva kasvatusel jalaväe alal, kuna jalavägi on peamine väeliik, kellega koostööks on suunatud kõigi teiste väeliikide tegevus, kelle taotlusi nad teetavad ja täiendavad. Siit ka vajadus, et kõik peavad hästi tundma tema teotsemise viise, tema võimeid ja vajadusi.

Esimese aasta lõppedes järgneb kasvandike jaotus spetsiaal-sõjakoolidesse vastavalt väeliikidele.

Sõjakoolid annavad oma kasvandikele üldise aluse, millele peab tugenema tulevase juhi isiksus. Siin arendatakse kasvandikes:

- armastust sõjaväelase kutse vastu, mis põhjeneb kõrgel ideelisusel ja sügaval veendumusel, et selle kutse põhjapanev mõte on riigi teenimine ja valmisolek tema huve igal silmapilgul kaitsma;
- iseloomu omadusi, mis nõuetavad healt kodanikult, sõdurilt ja juhtilt;

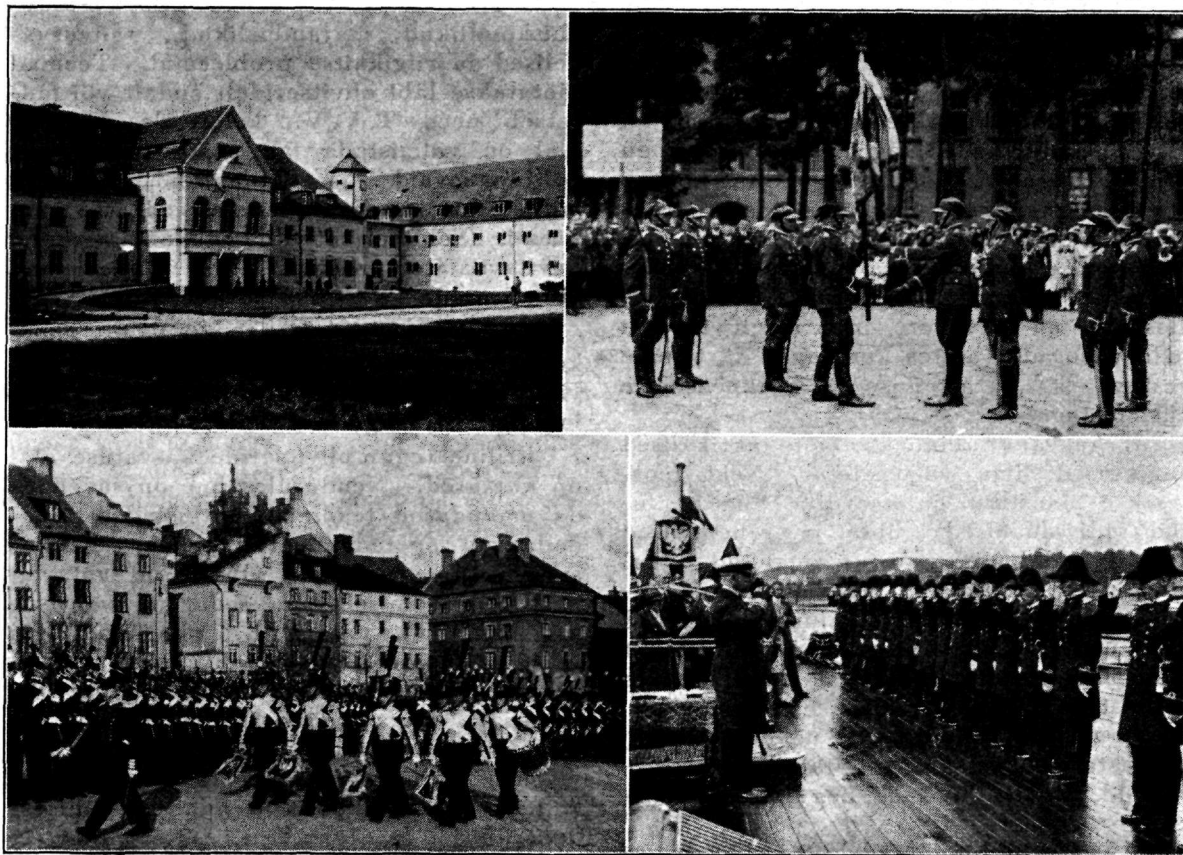
- vaimseid omadusi, mis vajalikud loogiliseks arusaamiseks, orienteerumiseks uutest olukordades ja kiireks ning põhjendatud otsuste võtmiseks;
- kehalisi võimeid, mis väljenduvad üldises vastupidavuses ja teovõimes.

Peale selle antakse kasvandikele süstemaatiline õpetus sõja, sõjaväe ning sõjalise varustuse probleemidest, vaadeldes küsimust seoses ühiskondliku ja riikliku cluga, rahvusvaheliste suhetega ja tugenedes teadmistele looduslikest tingimustest ning tehnikast. Õpetatakse inimese psüühika tundmist; antakse oskus juhtida pataljoni ja põhjalikud teadmised kompani teotsemisest.

Et noor ohvitser saabudes sõjakoolist rügementi (polku) võiks asuda tegelikule tööle ja et ta oleks täiesti teadlik oma uutest elutingimustest peab ta:

- õppima tundma reamehe raskusi ja tööd, täites seda samas ulatuses, nagu seda teeb harilik reamees. Selleks peab ta kandma püssi ja seljakotti, osa võtma rännakutest täies välivarustuses, ründama, täitma tunnimehe kohuseid jne., puhastama saapaid, hobust, rakmeid, pesema katlakest jne.
- õppima tundma sõdurit, kelle juhina tal hiljem tuleb teotseda, tema meeoleolu ja mõtteilma, tema nauresid, tema tunnetusi ja arusaamist nähtustest, mille keskel ta elab. Selleks peab tulevane juht teatud aja elama ja töötama koos reameestega samades tingimustes iga-suguse erilise kergendusega;

*) Siia hulka on arvatud ka üldhariduse omandamiseks vajaline õppeaeg. Toim.

Ült vas.: Poola jalaväe õppesentrum Rembertovis. — Lipu annetamine. — Kadettide aukompani vanaaegsetes mundrites. — Merväehvitseride ülendamine Gdynias.

— õppima instrueerima ja juhtima väikseid üksusi, sest olles juba ohvitser ei täida ta enam isiklikult neid ülesandeid, kuid peab neid põhjalikult tundma; et osata organiseerida nende väljaõpet ja neid juhtida;

— õppima tundma üksuse kogu elu töö käiku.

See kõik nõuab praktikat rügemendis, mille kadett (podchoronży) teostab enne, kui saab ohvitseriks.

Peale sõjakoolide, kuhu võetakse vastu ainult keskkooli lõpetanud, on sõjakoolid, kuhu võetakse vastu kutselisi allohvitseri. Need koolid tugenevad demokraatlikul põhimõttel, et iga sõdur võib saada ohvitseriks, kui tal selleks soovi, vastav moraalne tase ja küllaldane erialaline vilumus. Neisse koolidesse astuvad kutselised allohvitserid, kes mõneaastase teenistuse kestel rügementides on silma paistnud tööksuga, andekusega ja eeskujuliste praktikaliste oskustega sõduri teenistuse alal.

Niisugune on ohvitseri kandidaadi väl-

jaõpe koolis. Kuid kool pole võimeline ette valmistama täiuslikku ohvitseri, vaid annab talle ainult vajalikud elemendid, mille alusel rügement teda õpetab, täiendab ja kasvatab. Siin püütakse neist valmistada kõrge üldharidusliku ja erialalise tasemega juhte sõja puhuks ja instruktooreid ning sõduri kasvatajaid rahu ajaks.

See väljaõpe ja täiendus toimub taktikalisel, tehnilisel, instruktorilisel, üldhariduslikul kui ka moraalse ning kehalise kasvatusel alal. Ta on läbi viidud plaanikindlalt, süstemaatiliselt ja hoolega läbimõeldud meetoditega.

Taktikalise väljaõppe alal iga ohvitser peab eeskätt omandama need teadmised, mis talle on vajalikud selleks, et täita kohuseid, mis on seoses tema aukraadiga. Alles siis, kui omandatud põhjalikud teadmised selles ulatuses, siirdub ta kõrgematele aukraadidele vastavate alade õppimisele.

Põhjapanevaks ja väärtuslikemaks abinõuks taktikalise väljaõppe ja täienduse alal on tegelik üksuste isiklikult juhtimine

maastikul. Seks otstarbeks kasutatakse ära normaalsed väeosa õppused, garnisoni ja garnisonide vahelised harjutused, milliseid korraldatakse nii suvel kui ka talvel, samuti koondlaagrid suvel, kui kogu sõjavägi asub välioludesse. Siin kohtab ohvitser tingimusi, mis kõige enam sarnanevad neile, millistes toimub tegelik lahing. Siia kuuluvad ka mitmel alal teostatavad paigunemisharjutused, milliste ülesanne on ohvitseri praktiliselt tutvustada väeosade (alates kompanist ja temale vastavatest) varustamise ja evakueerimise küsimustega.

Järgneva abinõuks on taktikalised harjutused ilma väeosadeta. Neid teostatatakse maastikul ja kaardil. Siia kuuluvad individuaalsed, ühe- ja kahepoolsed koondelised harjutused, sõjamängud. Igal niisugusel harjutusel tulevad lahendamisele ainult üksikud juhtimisse puutuvad küsimused. Ühed selgitavad põhjalikult taktikalisi aluseid ja seadusi, teised otsuste võtmist, kolmandad juhtimise tehnikat jne. Seepärast on harjutused nõnda valitud, et aasta jooksul on selgitatud kõik elemendid, millest koosneb hea juhtimise oskus.

Kõrgemalt hinnatakse siiski harjutusi üksustega, kuna teisel kohal on skemaatilised harjutused. Harjutustest ilma sõjaväeta peetakse suurima väärtusega harjutusi maastikul. Nooremate ohvitseride väljaõpe toimubki ainult maastikul.

Kõik harjutused on nõnda korraldatud, et neil õpitakse mitte ainult juhtimist, vaid nad arendavad ka iseloomu omadusi nagu:

- iseseisvust ülesande lahendamisel,
- eneseusaldust ja usku oma jõusse,
- tahtejõudu ja püsivust võetud otsuse teostamisel,
- valmisolekut võtta enesele vastutus,
- initsiatiivi ja hakkajat vaimu.

Et anda mitmesugustele väeliikidele üksteisest arusaamist ja otstarbekohastada nende koostööd, saadetakse ohvitseri ühest väeliigist teise juurde, kus nad osa võtavad harjutustest sõjaväega ja ilma või viibides seal staažil.

Ohvitserid on kohustatud eriti talvisel perioodil täienduma üldhariduslikul alal. See toimub loegute, vaidluste ja kirjalike tööde kaudu. Loengute teemadeks on

ühiskondlikud, majanduslikud, rahvusvahelised ja riigikaitse probleemid. Teemad töötatakse läbi ohvitseridelt endalt või muretseb need T. V. V., kelle ülesanne sel alal on valmistada iga aasta teatud arv põhjapanevaid ja aktuaalseid teemasid, milliste ettekandjad saadetakse igasse garnisoni. Sel teel tutvub kogu ohvitserikond huvitavamate probleemidega, võides neid läbi arutada ja neisse süveneda.

Peale selle korraldab T. V. V. võõrkeelte kursusi ja kergendab sellega ohvitseridele vähemalt ühe võõrkeele tundmaõppimist, nagu see neile sünduslik.

Eriline tegur ohvitseride kasvatusel on kursused. Nende ülesanne on süvendada omandatud teadmisi, ühtlustada, täiendada või õpetada teatud eriala. Kursusi on mitmesuguseid. Ohvitserid võtavad neist osa peamiselt enne seda, kui nad asuvad kompani, pataljoni, rügemendi või neile vastavate üksuste juhtimisele. Ühedel neist õpivad ainult teatud väeliigi ohvitserid, kuna teised komplekteeritakse mitmesugustest väeliikidest. Viimastel ohvitserid lahendades samu taktikalisi ülesandeid õpivad koostööd juhitud ühisest doktriinist.

Üheaegselt väljaõppega areneb moraalne ja kehaline kasvatus. Moraalne kasvatus puudutab tegureid, mis nõuetavad healt juhilt, õpetajalt, kodanikult ja üldse aumehelt.

Erilist rõhku pannakse sellele, et arenada arusaamist tegelikust olukorrast lahinguväljal ja imbutada kõigisse teadmist tõsiasi, et tähtsaim tegur lahingus on inimene enda kangelaslikkuse ja nõrkustega. Kõige suurem väärtus on aga inimese iseloom, sest selle järele võidakse hinnata juhi väärtust ja suurust. Püütakse kujundada tugevaid ja kindlaid iseloomusid, mis ei tunne kahtluse nõrkust ja mis ka kõige raskematel silmapilkudel ei kaota usku endasse ja võitu.

Juhtide väljaõpe annab neile teadmised, kuidas kõige kergemini oma ülesandeid täita, kasvatus arendab neis aga tahet, teostada oma ülesannet vaatamata kõigile ettejuhtuvatele takistustele. Kellel on tahet alati ja kõikjal oma kohust täita, jääb võitmatuks. Seda tõde tuntakse poola sõjaväes.

Poola allohvitser.

Elukutselised allohvitserid moodustavad iga sõjaväe lahutamatu osa. Nende kui ohvitseride asetäitjate vastutav tegevus nii sõjas kui rahuaegses töös nõuab neilt igakülgset ettevalmistust selliste määratu tähtsate ülesannete täitmiseks. Kui sõduri vahe- tud ülemad — instruktorid ning kasvatajad, avaldavad allohvitserid suurt mõju sõduri üldisele väljaõppele ning tema kui kodaniku kujundamisele.

Marssal Josef Pilsudski, uuestisündinud poola sõjaväe looja ja organiseerija ning ühtlasi sõduri hingeelu parim tundja, väljendas oma autoriteetset arvamist allohvitseri funktsioonidest alljärgnevais sõnades:

„Iga aasta saabub kasarmutesse tuhandeid ja tuhandeid külapoisse, kes ei ole kunagi tegelenud ei relvadega, liikumistega, ega sõjaväelise korraga; lühikese aja jooksul on neist vajalik teha sõduri kohusteks kõlblikku inimest — see on ülesanne, mis sageli paneb kahtlema, kas seda on võimalik hästi täita. Siinkohal allohvitseri tähtsus tõuseb, tema ülesanded sõjaväes omavad suurima väärtuse: siin on nagu lahingus iga minut kallis ja näib sageli, et ei jatku jõudu kõige teostamiseks. Kriipsutan alla „n a g u l a h i n g u s“, kui meelde tule- tan lahingupäevi, mil päeva tegevuse möödudes arutasin öösiti ilma magamata järgneva päeva tegevust, kuid ei tea juhtumeid, et oleks võinud rahulduda tööga, nagu oleks kõik vajalik tehtud“.

Sõduri vahetu ülema sellises iseloomus- tamises ja kohustes, mida neile näeb ette poola sõjaväe võidukas juht, osutub allohvitserkonna töö raskeks ja vastutusrikkaks, sest peale teoreetiliste ja praktiliste sõjaliste teadmiste nõuab see iseseisvust ja kogemusi ning erilisi isiklikke omadusi, mis väärista- vad teda juhi vastutavale ülesandele.

Neil põhjusil elukutselise allohvitseri kohuste hulk on väga mitmekesine ja omab seda suurema tähtsuse, et seniseil kogemu- sil allohvitseridel tuleb sageli asendada ohvitseri väga paljudel tähtsail olukorda- del, mida tulevikusõda esile kutsub. Sellist kena eeskujutõestavad sõja kogemusel poola allohvitserid, kes sõjaajaloo andmeil sa- geli asusid kompaniülema või sellele vas- tavale ametkohale, tulles toime temale usal- datud ülesandega ning võites ülemate täie- likku rahuldust.

Järelikult poola sõjaväe väljaõppe tase sõltub suurel määral allohvitseride-instruk- torite kaadri ettevalmistamisest. Kuna Maa-

Poola allohvitser.

W. Kossaki maali järele.

ilmasõda ja Poola-Vene sõda 1920. a. kut- sus esile suuri muudatusi lahinguväes, pidi ka sõjaväe väljaõppe süsteem alluma põhjalikule muudatusele. Allohvitser, õp- pides väeosa allohvitseride koolide erikur- sustel või oma alalises üksuses, peab üle- tama palju raskusi, et ühes ohvitseriga muuta sõduriks sõjaväkke astunud noort kodanikku, kes vastaks tänapäeva sõja nõuetele.

Väljaõppe allohvitseride kaadri peami- seks ülesandeks on kasvatada sõdurit nii, et ta oleks vastuvaidlematult kuid teadlikult sõnakuulelik, vastavalt kannatlik, julge, kiiresti orienteeruv ja otsustusvõimeline. Nende ülesandeks on ühtlasi õpetada sõdu- rit käsitama kõiki sõjatehnikat saavutusi ja koos töötama abistavate relvaliikidega.

Erilise väärtuse omab allohvitser kui reamehe kasvataja. Selleks, et sõdur oleks küllaldaselt ette valmistatud tulevikusõja raskeile tingimustele, ei ole küllalt heast väljaõppest, vaid ta peab olema ka vasta- valt kasvatatud. Sellele tähtsale alale pöör- dakse sõjaväes suurt tähelepanu ja pühen- datakse palju jõudu ja aega. See seisab ees- kätt sõduri parimas selgitustöös rahvusli- kul ja ühiskondlikul alal, et tema moraal ei langeks tuleviku lahingu raskeil hetkil.

Allohvitser kui juht ja kasvataja sam- mub oma töös läbi kultuurkasvatustliku tee ning vahendite sõjatehnilise väljaõppe ja sõduri kodaniku-rahvusliku selgitustöö

juurde; alates seltsimehelikkusest sõja eriteadlaste keskel, kui parima vastastikkuse suhte loomise viisist käsualuse ja ülema vahel. Sõdurile meeldiva ja meelelahutusliku elu tagamisega kasarmutes mõnekümnekuise teenistuse kestel, rahuldades piinliku hoolitsusega sõduri olulisemaid materiaalseid ja vaimseid nõudeid.

Seega allohvitseri kõrgeväärtuslikest pedagoogilistest ja didaktilistest võimeist oleneb tema töö edu, kuna tema intellektuaalne tase mõjutab sõduri vaimset arengut. Nimetatud omadused, mis on vajalikud igale elukutselisele allohvitserile, tuginevad eeskätt armastusele sõjaväeteenistuse vastu, eeskujulikule distsipliinile, kohusetundele ja ütemate sõnakuulelikkusele ning lõpuks teadlikule ja sõbralikule käitumisele sõduritega.

Üheks kaugemaleulatavaks teguriks paljude teiste hulgas, mis sõjaväevõimude poolt üles tõstetud, tuleb pidada allohvitseride üldiste teadmiste täiendamise soodustamist. Sügavale juurdunud arusaamine allohvitseride hulgas enesearendamise vajalikkusest on leidnud väljendust usinas järjekindlas vabatahtlikus õppimises kursustel keskkooli ja gümnaasiumi õppekava ulatuses ning samuti mitmesugustes hariduskultuurilistes ringides, mis organiseeritud garnisonide kodude või väeosade kasiinode (kogude) juures.

Ühiskondliku töö keskuseks on kujunenud seega kasiinod ja kodud. Nende ülesandeks on liita allohvitseride kaader, ärata seltsimehelikkust ja kultuurset elu kasiino liikmete ja nende perekondade keskel, arendada vastastikust solidaarsust, materiaalselt iseseisvust ja, nagu eespool nimetatud, levitada ning süvendada sõjalisi ja üldteadmisi. Ülalnimetatud ülesannete elluviimist korraldavad eriseksioonid, mis valitud allohvitseride hulgast.

Realseile alustele tuginev omavaheline majanduslik iseseisvus õpetab allohvitseri kokkuhoidlikkusele, millest on suur kasu kaitseväeteenistusest lahkumisel, omades sel viisil soodsamad tingimused uue elujärje loomiseks.

Suurt huvi allohvitseride keskel äratavad maadeteaduslikud ekskursioonid, mis pakuvad võimalust tutvuda kodumaa looduse ilu ja rikkusega. On vahest selge, et seksioonide liikmete enesearendamise, maadeteaduse ja kultuurhariduslik tegevus tugineb vaid allohvitseride erakrediidile.

Rääkides allohvitserist kui juhust ja sõduri kasvatajast, kriipsutades alla tema elaval osavõttu kultuur-meelelahutuslikest töödest, ei saa mööda minna tema tähtsu-

sest riigi ühiskondlikes eluavaldusis. Allohvitseri kohtame kõikjal seal, kus seda nõuab rahva ja kodaniku kohus, näeme ka seal, kus teda abistama ei tõtta keegi. Ta on äärmiselt ennastsalgav ja ohvrimeelne üldsuse hüvanguks. Nii olgu see kas ühiskondlike organisatsioonide abistamine, annetused rahvakoolide ehitamiseks või lõpuks tõtates abistama vaeseid, on poola allohvitser suutnud võita ühiskonnas kõige parema lugupidamise mitte ainult kui riigikaitsja sõjakorral, vaid kui oma kohustes teadlik ja ustav kodanik.

Allohvitserkonna ohvrimeelsuse ja ühtlasi ka uhkusetunde tüübilisemaks näiteks oli lennuvõistlus (challenge), mis organiseeriti Poola poolt 1934. a. ja millest võtsid osa teiste hulgas kaks lennukit allohvitseride meeskonnaga, lennukid, millised ehitati allohvitseride annetustest. Tänu sellele kodaniku kohusele, sai kuulsaks ka lendur-allohvitseri nimi teiste poola võidukate lendurite keskel.

Hinnates allohvitseride kaadri laiaulatuslikku tähtsust sõjaväes, seaduseandvad ja sõjaväe võimud püüavad mitmesuguste määrustega arendada välja poola allohvitseri, kes oleks vaba vigadest ning puudustest, mis omased endise võõra armee allohvitserile. Töö sel alal järjest edeneb ja olgugi raske, kuid osutub vähemalt tänuväärseks, sest tuginedes viimase Poola-Vene sõja kogemusele omab allohvitserikond kodaniku kõrged vaimsed omadused ja laialdase rahvusliku iseteadvuse.

Kaadri allohvitseriks võib määrata pärast ajateenistuse lõppu kaitseväes reameest, kes omab vajalikud moraalsed ja teenistusselised omadused, osates emakeelt kõnes ja kirjas ja on lõpetanud allohvitseri kooi, omandades kaprali auastme maaväes või vanema madruse mereväes.

Allohvitser annab teenistusse astumisel kirjaliku kohustuse teenida sõjaväes kolm aastat. Selle tähtaja möödumisel allohvitser esitab palve kaitseväeteenistuse pikendamiseks järgmiseks kolmeks aastaks. Juhul, kui ülem ei rahulda allohvitseri teenistuses edasipidamise palvet, läheb ta tagavaraväkke, reservi või käsutusväkke.

Et andekaile allohvitseridele võimaldada ohvitseri auastme omandamist, on Bydgoszcz'is ohvitseride kool allohvitseride jaoks. Sellesse kooli astunud allohvitserile jääb alles tema auaste, milline oli enne kooli astumist, ja ta säilitab kõik sellest järgnevad õigused, kuid koolis viibimise kestel ei kannu allohvitseri tunnuseid ning samuti ei kasuta auastmele vastavaid nimetusi.

Poola allohvitseride kasino.

Vaadelnud poola allohvitseri küsimust tervikult, jääb veel mainida allohvitseride kooli alacaliste jaoks. Seesuguste koolide õpilased, analoogiliselt kadettide korpuse õpilastele, ei ole sõdurid, kuid kooli sisemises ja välises elus kohustab neid erimäärustik. Kooli edukalt lõpetanud õpilased on kohustatud astuma sõjaväkke vabatahtlikuna sundaja teenimiseks. Selle lõppemisel esitavad nad palve määramiseks kaadri allohvitseriks üleajateenijaks, kohustusega teenida kolm aastat iga koolis viibitud õppeaasta eest.

Sellisena võib üldjoontes kujutada poola allohvitseri, tema eesõigusi ja sellest järgnevaid õigusi ja kohustusi riigi ja sõjaväe vastu. Kogu rahva ühises jõupingutuses, kõigi tema ühiskondlike kihtide püüetest uuestisündinud riikluse ülesehitamisel, riigipiiride kaitsmisel vaenlase ähvardamise juhtudel, kerkib esile poola allohvitser täielikus arusaamises oma ülesannete tähtsusest, mis lasuvad temal kui juhil ja arvuka hulga sõduri-kodaniku kasvatajal.

Poola sõjakirjandus.

Poola sõjateadus ja -kirjandus, mis katkes 1831. aastal, elustus uuesti varem, kui Poola saavutas oma iseseisvuse. Selle nähte tõukeks oli arusaamine sõjalise teaduse lähtsusest nii rahva valmisolekuks enda kaitseks, kui ka juhtide ettevalmistuseks. Kuid esimeses järjekorras tuli muretseda vajalikke käsiraamatuid, juhtnööre, määrustikke jne. poola organisatsiooni liikmeile, kes Joosep Pilsudski juhatusel valmistasid aktiivseks võitluseks Poola riigi jagajate vastu. See organisatsioon pani ka aluse Poola praegusele sõjaväele.

Samal ajal ärkaski uuesti poola sõjaline kirjandus, olles enne Maaailmasõda esitatud ajakirjaga „Strzelec“ (laskur), mille väljaandjaks oli „Laskuri Liit“ (Zwionzek Strzelecki). Maaailmasõja ajal ilmusid „Strzelec“ ja „Przeład Woiskowy“, millede väljaandjaks oli „Poola Sõjaväeline Organisatsioon“ (Polska Organizacja Woiskowa). Kui need ajakirjad lakkasid ilmumast, org. „Poola Relvastatud Jõud“ (Polska Sila Zbrojna) hakkas välja andma ajakirja „Bellona“, mis praegu on vanemaid Poola sõjaajakirju.

Novembris 1918. a. Poola sõjavägi tundis tarvidust uute sõjaajakirjade järele, mis käsitleksid üldisi sõjalisi küsimusi, samuti ka eriväelike ning sõjaväeasutiste küsimusi.

Praegusel ajal ilmuvad Poolas järgmised sõjaajakirjad: (klambrites on näidatud esimene ilmumise aasta):

1. „Bellona“ (1918) — ilmub iga kahe kuu järele. Käsitleb üldiselt Poola sõjaväelist mõtet, sõdade uurimusi (eriti Poola Vabadussõda 1918—1920. a.), samuti ka üldise tähtsusega küsimusi väljaspool sõjaväge. Väljaandja — „Sõjaväe Teadus-Hariduslik Instituut“ (Woiskowy Instytut Naukowo-Oswiatowy).

2. „Przegląd Woiskowy“ (1924) — ilmub kaks korda aastas. Käsitleb välismaade sõjaasjandust. Väljaandja — Sõjaväe Teadus-hariduslik Instituut.

3. „Przegląd Piechoty“ (1928) — kuukiri. Käsitleb Poola ja välismaade jalaväelisi küsimusi. Väljaandja — Sõjaministeerium, Jalaväe Departemang.

4. „Przegląd Kawaleryjski“ (1924) — kuukiri. Käsitleb Poola ja välismaade ratsaväe küsimusi. Väljaandja Sõjaministeerium, Ratsaväe Departemang.

5. „Przegląd Artyleryjski“ (1923) — kuukiri, iga veerand aastas ilmuv lisaga — „Wiadomości Techniczne Uzbrojenia“ (Relvistuse tehnilised teated). Käsitleb Poola ning välismaade suurtükiväe asjandust ja relvastust. Väljaandja Sõjaministeerium, Suurtükiväe ja Relvastuse Departemang.

6. „Przegląd Woiskowo-Techniczny“ (1927) — kuukiri kolme alajaotusega. Käsitleb pioneri-, side- ja soomusrelvade asjandust. Väljaandjad — Sõjaministeeriumi pioneri, side ja soomusrelvade juhid. (1922. a. kuni 1927. a. ilmus „Saper i Inżynier Woiskowy“).

7. „Przegląd Lotniczy“ (1928) — kuukiri, iga veerand aastas ilmuv lisaga — „Wiadomości Techniczne Lotnictwa“ (Lennuasjanduse tehnilised teated). Käsitleb oma ja välismaade lennuasjandust. Väljaandja Sõjaministeerium, Aeronautika Departemang.

8. „Przegląd Morski“ (1928) — kuukiri. Käsitleb oma ja välismaade mereväe küsimusi. Väljaandja Mereväekool, mereväejuhatuse juhtimisel.

9. „Przegląd Historyczno-Woiskowy“ (1929) — ilmub kaks korda aastas. Käsitleb sõjaajaloo küsimusi. Väljaandja Sõjaväe Ajaloo Büroo.

10. „Przegląd Intendenci“ (1926) — ilmub neli korda aastas. Käsitleb

intendantuuri küsimusi. Väljaandja Intendantuuri Departemang.

11. „Woiskowy Przegląd Prawniczy“ (1928) — ilmub neli korda aastas. Käsitleb sõjaväe juriidilisi küsimusi. Väljaandja sõjaministeerium, Juriidiline Departemang.

12. „Lekarz Woiskowy“ (1920) — ilmub kaks korda nädalas. Käsitleb sõjaväe tervishoiu küsimusi. Väljaandja Sõjaministeerium, Tervishoiu Departemang.

13. „Wiadomości sluzby geograficznej“ (1927) — ilmub neli korda aastas. Käsitleb sõjamaadeteaduse küsimusi. Väljaandja Sõjaväe Geograafiline Instituut.

14. „Podchoronży“ (1932) — ilmub kaks korda kuus. Aspirantide (podchoronżych rezerwy) koolide häälekandja, samuti reservohvitseridele. Väljaandja Sõjaväe Teadus-hariduslik Instituut.

15. „Wiarus“ (1930) — ilmub kord nädalas. Ajakiri allohvitseridele. Väljaandja Sõjaväe Teadus-hariduslik Instituut.

16. „Zotnierz Polski“ (1918) — ilmub kümme korda aastas, ajakiri sõduritele. Väljaandja Sõjaväe Teadus-hariduslik Instituut.

17. „Nowiny“ (1932) — seinajaleht sõduritele. Väljaandja Sõjaväe Teadus-hariduslik Instituut.

Peale eeltoodute ilmub sõjaasjanduse päevaleht Varssavis „Polska Zbrojna“.

Loomaarstide häälekandjas „Wiadomości Weterynaryjne“, võtab osa suuremal määral ka sõjavägi.

Materiaalseks aluseks peaaegu kõigile ajakirjadele on tellijaskond. Kõik ohvitserid on kohustatud endale tellima oma väe-liigi ehk asutise häälekandja. Staabi ohvitserid (majorist kuni kolonelinini), ja K. S. dipl. ohvitserid on kohustatud tellima veel „Bellona't“ ja „Przegląd Woiskowy't“.

Et Poola sõjakirjandus on täielikult spetsialiseerunud erialade järele, siis tellijaskond on üldiselt ärarippuv väelike ohvitseride kaadri arvust. Selle tõttu on ka üksikute ajakirjade minek mitmesugune, kõikides mõnest sajast eksemplarist kuni seitsmetuhandeni ja rohkemgi. Suurema minekuga ajakirjad tasuvad end rahaliselt täielikult. Neid ajakirju, mille tellijaskond on piiratud ja ei kata väljaandmise kulusid, sõjaministeerium abistab rahaliselt eelarve korras, nii et nad võiksid ilmuda.

Tuleb alla kriipsutada, ehkki poola keele tundmine välismaades võrdlemisi piiratud on, leidub seal tihti tellijaid, sõjateaduse alal töötajatest, mitte ainult lähematest naaber-riikidest, vaid kaugematest maadest.

Samuti on ka elav sõjaajakirjade vahetus vastavate asutustega välismail.

Peale 1831. a. kaotatud sõda katkestatud Poola sõjateaduslik kirjandus elustus enne Maailmasõda „Laskurite“ organisatsiooni häälekandjaga. Katsetati seda teha ka Maailmasõja päevil. Kuid iseseisva Poola sõjaväe uuestisünnil osutusid need pingutused siiski nõrgaks. Eriti veel selle tõttu, et sõjavägi sündis väga rasketes organisatsioonilistes, majanduslikes ning poliitilistes tingimustes, pealegi veel ajal, kui oli juba algamas sõda Nõukogude-Venega.

Seinaleht „Nowiny“.

Väeosad, kes astusid välja 1918. a., koosnesid sõduritest, kes teeninud leegionides või muudes vabatahtlikes formatsioonides, ning endistes kolme suurriigi sõjavägedes.

Relvad ja varustus olid mitmekesised, väljaõpe enamikul saksa eeskujul „Poola Relvastatud Jõudude“ (Polska Sila Zbrojna) instruktsioonide järele. Üksusi tuli formeerida kiirelt ning välja õpetada lühendatud kavade järele, et aga rahuldada rinde nõudeid. Sealjuures puudusid määrustikud ning eeskirjad. Säärastes tingimustes vastava kirjanduse muretsemine ja väljaandmine nõudis suuri pingutusi. See ülesanne oli avaldatud Sõjaväe Teadus-hariduslikule Instituudile (Woiskowy Instytut Naukowo-Oswiatowy), missugune eksisteerib kuni käesoleva ajani, ehk küll organisatsiooniliselt muudetud. Sõja-aastatel, 1918—1920, oli instituudi tegevus rakendatud selleks, et täita ainult kõige hädavajalikumaid jooksvaid nõudeid. Nii tuli välja anda terve rida kirjeldusi relvade ja varustuse kohta, et võimaldada selle mitmekesisuse kiiret tundmaõppimist, millega oli varustatud sõjavägi. Kiirendatud väljaõppe väeosadele kui ka juhtidele, samuti ühtlase väljaõppe puudus, nii ka mitteküllaldane maksvate eeskirjade ja määrustikkude tundmine, nõudsid ajutisi väljaandeid, mis käsitlesid väljaõpet ning väljaõppe meetodeid.

Eeskirjade, määrustikkude ja instruktsioonide puudust püüti kõrvaldada ajutiste väljaannetega sõjaministeeriumi vastavate organite poolt. Neid kasutati hiljem kauemat aega. Puht sõjateaduslike tööde alal sellel ajajärgul tehti vähe, kuna puudusid selleks võimalused, sest suurem osa selleks võimelisi ohvitseride olid rindel staapide teenistusega üle koormatud. Selle peale vaatamata ilmus kuni 1920. a. lõpuni üksikuid töid, nii sõjaajaloo alal, poola formatsioonide tegevuse kohta Maailmasõja päevil, rida päevakohaseid küsimusi käsitavaid töid, jutte ja mälestusi võitlustest ukrainlaste, čehhide ja enamlaste vastu, mõned tõlked saksa ja prantsuse keelest ja suurim kogu propagandakirjandust.

1921.—1922. aastatel, mil ilmus rida põhjanevaid määrustikke, mindi üle prantsuse lahingu põhimõtetele ja väljaõppe meetoditele, Sõjaväe Teadus-haridusliku Instituudi ülesandeks jäi süvendada neid uusi suunde, milleks tuli rida vasta-vaid juhtnõure välja anda. Muutunud olukorra tõttu instituudi töö sel ajajärgul omas ikkagi veel katkendilise iseloomu, ning sarnanes 1918.—1920. aastate tööle.

Normaalsele rahuaja tööle võis instituut asuda alles 1923. aastal, millel koostati kolme aasta kava. Selle kava järele instituut jätkas 1918.—1922. aastatel algatatud sõjateadusliku kirjanduse väljaandmist ning asus puhtsõjalistel aladel raamatute ja tööde väljaandmisele, mis senini vähe olid käsitletud, näiteks: õhuasjandus, keemiline sõda, sõja maadeteadus, tähtsamate sõjaklassikute teosed, tutvumine naaberriikidega, eriuurimused Maailmasõjast, sport ja kehaline kasvatus.

Organisatsiooniliste muudatuste tõttu Sõjaväe Ajaloo Büroo koondas oma kätte sõjaajaloo ala. Sellega piirati Sõjaväe Teadus-haridusliku Instituudi ülesandeid.

Poola uuestisündinud sõjaväe esimese kümne aasta jooksul on Sõjaväe Teadus-hariduslik Instituut (ühes temale alluva sõjaväe pearaamatukauplusega) välja andnud ja kirjastanud üle 600 igasugu sõjalise raamatu. Sama aja jooksul on väljaspool instituuti ilmunud üle 400 puhtsõjalise ja üldiselt sõjaasjandusega seotud raamatu. Kokkuvõttes, arvestamata määrustikke ja instruktsioone, instituudi väljaanded moodustavad 60% kõigist sõjalise sisuga ilmunud raamatuist.

Omandades säärase kaaluva osa poola sõjakirjanduse alal, tuleks veel tähendada, et praeguse instituudi üks tähtsamaid tegevusalasid on õpperaamatute soetamine ohvitseride ja allohvitseride koolidele ja

vastavat kirjandust rivile, samuti tähtsamate sõjateaduslike uurimuste väljaandmine, lõpuks — populaartööd, mis määratud eeskätt sõduritele.

Peale esimeste aastate raskuste ületamist poola sõjateadus, ühes sellega ka sõjakirjandus, näitab järjekindlat arenemist. Tu-

leb juurde uusi autoreid, eriteadlaste arv kasvab, väärtuse tasapind tõuseb järjekindlalt, saavutab iseseisvuse, loobudes võõrastest vaadetest ning mõjutustest, sammudes kindlalt oma rada, mis vastab oma sõjaväe arenemise nõuetele ja tingimustele.

Poola sõduri elust garnisonis, laagris ja manöövrelil.

I.

Poola sõdur alustab kaitseväeteenistust 21-aastaselt. Teenistuse kestvus, olenedes väeliigist, on 18—24 kuud.

Noorsugu innuga püüab pääseda sõjaväkke, kuna ta peale austava kodanikukohuse täitmise seal leiab veel paljugi muud. Võõraste võimude sihiliku üldharidusliku taseme alandamise tõttu paljudel kodanikel on suured puudused alghariduses. Leidub ka kirjaoskamataid. Sõjavägi kõrvaldab need puudused, arendades kodanikke füüsiliselt ning vaimliselt, kasvatades iseloomu ning energiat võitluseks eluraskustega.

Sõjaväes noorsugu süvendab oma teadmisi kodumaast, tema rikkusist ja ilust ning õpib palavalt armastama kõike seda, mis on poola, mis rahva ühine asi ning omandus — oma riik!

II.

Sõjaväeteenistus algab noorte päralejõudmisega, keda jaamas võtab vastu ning saadab väeossa sõdurite delegatsioon orkestriga.

Pärast lühidate isiklike andmete kogumist — noored paigutatakse puhtaisse, selleks eriti ettevalmistatud kasarmuisse, kus neid vastu võtab „kompani ema“ — seersant — šeff. Siin noored saavad vormiriietuse ning lühikese aja pärast, mis kulub juukselõikusele, saunaskäimisele ning ümberriietusele, muudavad enda tsiviilvälimuse sõjaväeliseks.

Kõikide noorte saabudes tervitab neid „kompani isa“ — kompani ülem ning lühidalt tutvustab neid nende kohustega, sellest hetkest algab sõduri töö.

III.

Sõduri töö jaguneb väljaõppeks, kasvatuseks, kultuur-selgitustööks ning kodaniku kasvatuseks.

Väljaõpe koosneb igapäevastest õppustest väljas, kasarmuis, suvilaagreis ning manöövrelil, mis annavad osalise kujutluse sõjaraskusist.

Kasvatust teostatakse teenistuse, jutujamiste, ülemate ning instruktorite loengute, väeosa traditsioonide au sees hoidmise, kino, teatri, ajakirjanduse ning spordi kaudu.

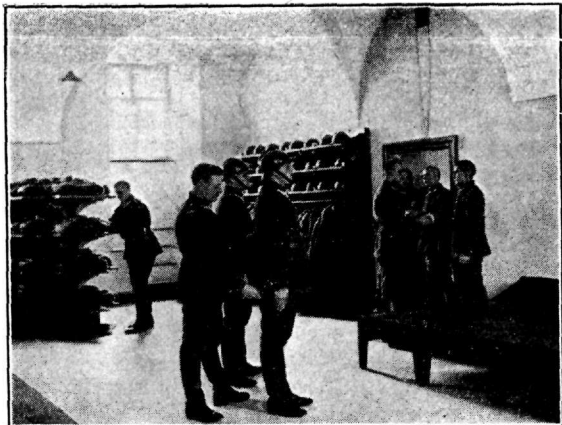
Kultuur-selgitustööd — kirjaoskamatusel kaotamise, loengute kaudu igapäevasest elust, ajaloost, kultuurist ja kunstist, teatrietendustest, pidude ning ekskursioonide kaudu. Sellel kasvatuse alal sõjavägi on tähtsaimaks teguriks riigis. Tõstab sel teel noore kodaniku väärtust ning õpetab talle vastutustunnet ühiskonna vastu.

IV.

Päevakava on laiaulatuslik, kuid ei kurna sõdurit, vaheldudes puhkuste ja einetega.

Suvel äratus on kell 5, talvel kell 6. Peale äratust võimlemine, kasarmukoristamine, palve ning hommikueine. Enne lõunat harjutused maastikul: lahingdrill, väli-teenistus, luure ning laskeharjutused. Igale õppetunnile järgneval vaheajal — laul või meelelahutusmängud. Õppustelt tulek — mehiselt lauldes. Keskpäeval lõunasöök ja pikem puhkus, mille kestel sõduril on lubatud magada voodis. Pärast lõunat õppused kasarmute juures — sport, laskeasjandus, käsigranaadi heitmine, täägivõitlus ning ülemate vestlused sõduriteenistusest.

Erilist tähelepanu pööratakse neil tundidel loenguile kodanikuõpetusest, lugemaõpetamisele ning kultuurilisele tööle. Päevased õppused lõpevad käsukirja ettelugemisega kell 1800. Käsukirja ettelugemisele järgneb vaba aeg ja õhtusöök. Sel ajal kirjutab sõdur kirju vanematele, viibib väeosa lugemistoas, kus leidub terve rida kultuur-

Varaaidas.

seid meelelahutuse vahendeid: raamatud, ajakirjad, mängud, raadio ning kus kuulab huvitavaid, temale vastavaid loenguid mitmekesistelt aladelt. Soovijad võivad sel ajal sportida, minna linna kinno, teatrisse või jalutama.

Sõjaväe võimud püüavad sinna poole, et sõdureile nende vaba aega muuta meeldivaks, sidudes seda ühtlasi kasuga vaimule ja kehale.

Päev lõpeb õhtuse loenduse, palve ning täielise vaikuse väljakuulutamisega. Öörahu kestab 8—9 tundi.

Pühadel — jumalateenistus, laul ja vaba aeg, mille sõdurid veedavad meelelahutusel kasarmus või väljaspool.

V.

Suvel sõdur veedab mõne kuu laagris. Värske ning terve õhu käes harjutab end sõjaliselt ning töötab käsikäes elanikkonnaga, aidates teda eluraskustes ja muredes. Loodusõnnetuste puhul, nagu: veehädad, tulikahjud — sõdurid võtavad aktiivselt osa elanike elu ja varanduse päästmisest. Sõjaväe kaastöö ei piirdu ainult päästetööga, vaid ulatab kaugemale. Sõjavägi aitab ühes ehitada veeputuste, tulikahjude ning muude õnnetuste järele, andes kasutada oma tööriistu, eriteadlasi ning toites vae-seid väliköökidest.

Harjutused garnisonis ja laagris valmistavad sõdurit ette tööle välioludes. Selle töö krooniks on manöövrid. Nende kaudu kontrollitakse sõduri vastupidavust ja juhtide oskust. Sõdur kannab meeeldi manöövrielu raskusi ning läheb neile vaimus-tusega. Minnes temale tundmatuisse maa-kohtadesse ning asulaisse, õpib tundma oma maad, rahvast — tema kombeid ja

harjumusi. Õpib armastama oma isamaad. Õpib tundma tema tarbeid ja väärtust.

Manöövrid lähendavad sõjaväge ka elanikkonnale, kes rõõmuga tervitab sõdureid. Peatustel korraldatakse ühiseid pidusid väeosa orkestri saatel, loenguid ning mõnikord sõdurite poolt etendatud näiden-deid. Elanike poolt esitatud palavad taga-sikutsed tunnistavad sõjaväe ning elanike heast vahekorrast.

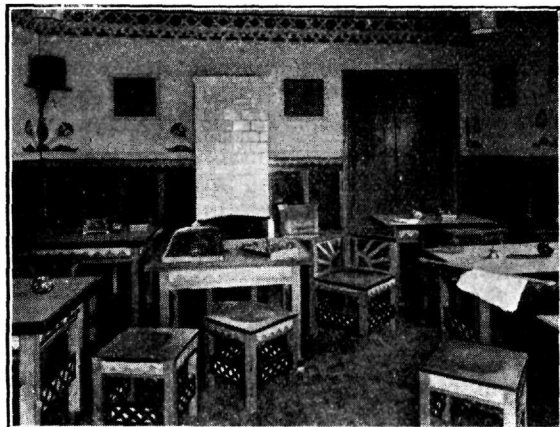
VI.

Sõduri ülemad ja juhid kasvatavad teda isikliku eeskujuga ja sõjameheliku hinge-elu loomisega. Iga võimalust kasutatakse vestluseks või loenguks. Sõdureile tehakse kättesaadavaks kõik kultuurivarad. Igas garnisonis on „Sõdurite kodud“, mis sõja-väe ning seltskondlike organisatsioonide koostööl töötavad sõdurite heaks, organi-seerides teatrietendusi, millest võtavad te-gevalt osa andekamad sõdurid, näidates huvitava ja õpetliku sisuga filme ning or-ganiseerides ekskursioone. Erilist rõhku pannakse loenguile praktilistelt aladelt nagu: aiandus, mesindus ning põllundus. Väeosade ning garnisonide raamatukogud laenavad sõdureile lugemiseks kasulikke raamatuid.

Tihti korraldatakse sõdurite pidusid. Pidudel kasvatatakse seltskondlikult vähem arenenud sõdureid. Eriliselt sõdureile va-litud raadiovestlused on sõdurite hulgas väga armastatud.

VII.

Suurt osa sõduri elus etendavad riigi-ja väeosapühad. Tähtsamad nendest on: relvade kätteandmine, truudustõotuse and-mine, väeosa aastapäev, ning rahvuslikud pühad. Relvade kätteandmise hetke sõdur

Väeosa külalisteruum.

Taliõppus. — Suuskuriteüksus kergetanki järel.

mäletab alati, sest see on tema ja tervete sugupõlvete igatsuste täitumine, kes on oodanud võimalust teenida omas — poola sõjaväes. Sõdur armastab oma relva ning hoolitseb tema eest. Truudustöötuses töötab truudust isamaale ning teenistusele viimse hingetõmbeni. Peale töötuse andmist sõdur muutub hingeliselt tugevamaks, liitub kõvemini väeosa ja riigiga.

Väeosa aastapäeva sihiks on sidemete tihendamine praegu teenistuses olevate ja lahingus langenud sõdurite vahel. Tseremoniaal algab piduliku loendusega õhtutundidel. Terve väeosa juures olles hüütakse välja lahingus langenute nimed ning rivist kostab vastus: „Langes isamaa eest“ („Polegl na polu chwaly“). Samal ajal kõlavad kahurite ning püsside kogupaugud. Väga tugev mulje. Peale selle väeosa aastapäev seob sõdureid ligemalt ülematega, kes koos kutsutud külalistega söövad sõdurite seltsis lõunat ning võtavad osa sõdurite peost. Väeosalipp ning erilised märgid liidavad kõik väeosa sõdurid üheks suureks pereks. Teisi pühi peetakse alati sõjaväe elaval osavõtul.

VIII.

Hea ning eriti kohusetruu teenistuse eest sõdur saab autasusid: kiitusi, aumär-

ke, kõrgendusi ning puhkusi. Näidates üles vastavaid füüsilisi ja moraalseid väärtusi, kindlat iseloomu ning armastust sõduri elukutse vastu, igast reamehest võib saada allohvitser, igast allohvitserist — ohvitser. Võib jõuda kõrgeimate sõjaväeliste aukraadideni. Puhkus on tasuta heade väljaõppe saavutuste ning eeskujulike lasketagajärgede eest. Puhkusele sõdur sõidab pühapäevariietuses ning rõõmsas meeleolus. Perekind tervitab päralejõudjat rõõmupisaratega ning on uhke, et poeg on sõjaväes. Sõduri vastu on lugupidamine vanade ning noorte hulgas.

IX.

Sõjateenistus lõpeb südamliku jumalagaajätuga väeosa ning ülematega. Sõdur kõitub oma ohvitseri ja allohvitseri külge, tundes nende südamlikku hoolitsust ning nähes nende töö positiivseid tulemusi. Sõduri ja ülemuse hea vahekord ning sõprus jäävad püsima ka pärast teenistuse lõppu — eraelus.

Väljateeninud sõdurist saab tugev, terve ning kasulik üksus ühiskonnale ning väärtuslik kodanik riigile. Nii lühidalt näeb välja sõduri elu ning töö Poolas.

Bibliograafia.

POOLA.

„PRZEGLAD PIECHOTY“. Aprill 1935. a.

1. Kapten Z. Rylski. Ebaühtlase ettevalmistusliku tasapinnaga sõdureist koosnevate väeüksuste rännakute korraldamine. Huvitavaid andmeid ühest niisugusest rännakust, millest võttis osa 4. komp. koosnev pataljon, neist 2 komp. täieliku rännak-treeninguga ja 2 komp. ilma selleta, kuna nad koosnesid noortest, kes olid viibinud väeosas kõigest 10 päeva. Rännaku pikkus 44 km ja kandami raskus kokku 17 kg, kusjuures ranits oli noortele kätte antud esimest korda rännakule eelmisel päeval. Enne väljaastumist toimetati individuaalne arstlik ülevaatus, eriti mis puutub jalgadesse, riie-tuse, saabaste ja ranitsate selgasobitlemine ja anti välja sõdureile kõige tarvilikumaid arstimeid, nagu „talcum salicylatum“ jne. Enne väljaastumist, mis teostus k. 0300, anti süüa ja igale mehele kaasa täiendav portsjon kohvi, et ei tarvitseks peatuda kae-vude juures, ja 50 gr. rasvaaineid. Lõuna oli ette nähtud pärast 26 km ja koosnes her-nesupist 110 gr rasvaga ühe inimese peale, latrapudrust soolalihaga ja täiendavast koh-viportsjonist teele kaasavõtmiseks. Öhtusöök — pärast rännaku lõpetamist k. 2000 aegu. Rännak oli jaotatud 2 etapiks, üks — 26 km ja teine 18 km, pidi teostuma k. 0300 kuni k. 2000, ühes pikema ja lühemate peatus-tega; liikumise peale oli mõeldud kulutada kokku 12 tundi, mis oleks andnud ümmar-guselt $3\frac{2}{3}$ km tunnikiiruse, mida võib lugeda keskmiseks treninitud meeskonnale ja kaunis raskeks noortele. Esimene etapp, mis teos-tus kiviteed mööda, päikesepaistelise ilmaga ja soojusega +12 kuni +22° C, oli mõeldud läbi viia järgmiselt:

Rännaku vältus min.	Peatuse vältus min.	Rännatud km arv
30	10	3
60	10	4
60	15	4
60	20	4
90	40	6
80	—	5

Nagu selgub tabelist, kulutati 26 km peale kokku 6 tundi ja 20 min., mis annab keskmise kiiruse 4 km tunnis. Pärast esi-mest etappi konstateeriti arstlikult: noorte juures 1 raskem ja 13 kergemat jalgade hõõ-rumise juhtu ja vanematel, reameestel — 2 samasugust kerget juhtu; muid väliseid

ega ka sisemisi defekte meeste juures arst-likult kindlaks ei tehtud. Pikem peatus oli korraldatud vee läheduses ühes jalgade pe-semise võimalusega ja vältas kuni k. 1420, ühes pärastlõunase puhkusega $3\frac{1}{2}$ tundi. Teine etapp 18 km teostus halvemal teel, pilvise ilmaga, temperatuuri juures +8° C allpool toodud tabeli järgi.

Rännaku vältus min.	Peatuse vältus min.	Rännatud km arv
45	15	3
90	25	6
105	30	7
30	—	2

Seega 18 km läbitud 4 t. 30 min., mis an-nab kiiruse 4 km tunnis, või kokku 44 km peale 10 tundi 50 min. Pärast rännaku lõp-pu korraldatud arstlik ülevaatus ei avasta-nud uusi defekte peale nende, mis olid teh-tud kindlaks pärast esimest etappi; meeste kehaline seisukord ja enesetunne olid head. Õpised: 1) Ka täiesti treninimata meeskond võib sooritada ilma eriliste pingutusteta pikemaid rännaku-id, tingimusel, et need oleksid hästi korraldatud rännakvarustuse selgaso-bitlemise, toitmise ning jootmise eest hoolit-semise ja tugeva rännakdisipliini mõttes ja teostuksid alalise arstliku järeelvalve all; 2) peatusi tuleb korraldada selliselt, et iga järgmine neist oleks pikem eelmisest ja maastik oleks sobiv puhkamiseks; 3) rän-naku vältusel tuleb meeskonnale teatada järgmise puhke aja ja paiga kohta ja kui-das on mõeldud puhkeajaga seal mööda saa-ta; see mõjub sõdureile psüühiliselt hästi ja nad kannatavad hõlpsamini rännaku ras-kusi. — 2. Lt. M. Roszkiewicz. Ho-buste kasutamisest jalaväes. Ühest 4 päeva väldanud taktikaliseist õppu-sest osa võtnud kompanil kasutada olnud 23 hobusest olevat pärast õppuse lõppu osutu-nud haigeteks tervelt 11 hobust; neist: halva rakendamise tagajärjel — 7, puuduliku os-kuse tõttu rakendatud hobuse juhtimiseks voori kolonnis — 1, halva hobuste eest hoo-litsemise tõttu puhkusel olles — 3 hobust. Ühel teisel sama vältusega õppusel 30 hobu-sest sai vigastada tervelt 21, kuid kõik uute, esimest korda tarvitusele võetud hobuseriis-tade pärast. Mis sünniks siis, kui need õp-pused vältaksid eelnimetatust rohkem aega, küsib autor? Kindlasti oleksid tagajärjed veelgi kurvemad. Aga et seda ei juhtuks, tulevat juba rahua ajal valmistada ette hobu-semehi samuti nagu näiteks, kk, side, pio-neri jne. meeskondi. Autor selgitab üksik-

asjalisemalt, kuid seda teha poola oludes. — 3. Major dipl. J. Kobylanski. Võistlused jalaväes. Praegu hinnatavat jalaväeosade ja allüksuste lahingvõimeid peamiselt nende omavaheliste laskevõistluste tulemuste kohaselt sõjapüssist. Autor leiab, et see on liialt ühekülgne ja soovib seada lahingulise ettevalmistuse võistlused laiemale alusele, arvesse võttes, et peale püssilaskmise võitlejal peab olema veel rida teisi praktilisi lahingu oskusi. Seepärast väeosa lahingulise ettevalmistuse tasapinna määramisel tuleks edaspidi arvestada järgmisi andmeid: 1) noorte võistluskaskmise tagajärjed sõjapüssidest; 2) reameeste võistluskaskmiste tagajärjed sõjapüssidest; 3) kk sihturite võistluskaskmiste tagajärjed; 4) rk sihturite võistluskaskmiste tagajärjed; 5) 40 km rännaku tagajärjed; 6) reservallohvitseride ettevalmistamisel saavutatud tulemused; 7) diviisi ja diviisi jalaväeülevalt toimetatud noorte ja reameeste vaatuse tagajärjed. Summeerides need andmed ja neid väeosade kaupa omavahel võrreldes võiks otsustada väeosade lahingulise ettevalmistuse tasapinna üle palju suurema täpsusega kui seni, kus hindamine sündis ainult sõjapüssist laskmise järgi. — 4. Ltn. I. Gniza. Märkmeid 81 mm mort. laskejuhendite juurde. Konkreetseid näiteid selle küsimuse selgitamiseks. — 5. Ltn. W. Palucki. Täägivõitlus. Ridu „Ajutised juhendid täägivõitluseks“ selgitamiseks. Autori arvates polevat senini täägivõitlust harjutatud küllalt tõsiselt; kevadisel ja suvisel ajal tulevat sellele pühendada vähemalt 40 min. iga päev ja õppeüksustes poksimiseks ettenähtud 20 tundi kasutada ära täägivõitluseks. Instruktoritelt tulevat nõuda eeskujulikkust oskust täägi käsitsemisel, milleks neile korraldada järjekindlalt kursusi. Lõpuks öeldakse, et kuigi Maailmasõjas oli vähe täägivõitlusi, tulevat siiski tänapäev sellele pöörata erilist tähelepanu, et sõjapüss ühes täägiga muutuks võitleja käes tõesti kõigiti kardetavaks relvaks. — 6. Kpt. Z. Bobovski. Täägi otsapanemine. Eeskirjade (poola) paragrahvide selgitamine, millised käsitlevad seda küsimust. — 7. K.-ltn. S. Näide individuaalse rakendusõppuse teostamise kohta. Konkreetne taktikaline ülesanne ühes lahendusega ja selle põhjendusega. — 8. Ltn. I. Podolski. 50. jalav. rüg. 8. komp. lahing ratsaväega Czerniawka juures. Lahingepisood poolakate võitlust Budennõi ratsaväe vastu mais 1920. a. — 9. Kpt. B. Sylwan Kenbok. Sõjajalalooline dokument lahingusündmuste peegeldajana. Näpu-

näiteid sõjamälestiste kirjutamiseks. — 10. Ltn. P. Borkovski. Noorem ohvitser kui kompaniülema abiline sõdurite kasvatamisel. Autor leiab, et nooremal ohvitseril ehk rühmaülema on väga palju võimalusi sõdurite kasvatamiseks, kuna ta puutub nendega kokku vahetult ja palju sagedamini kui näiteks kompaniulem. Seda võimalust pidavat ta ka laialt kasutama, püüdes läheneda sõduritele, et tundma õppida tema hingeelu. Kuidas seda teha, selleks autor annab rea näpunäiteid, mis on kohandatud poola sõduri iseloomu omadustele ja poola sõjaväe valitsevale korrale. Kasvatustöö eesmärkide taotlemise otstarbel soovitakse noorematele ohvitseridele viibida kasarmus sõdurite keskel võimalikult tihemini ka teenistusest vabal ajal; ainult siis andvat kasvatustöö soovitavaid tulemusi ja olevat võimalik kujundada sõdurite meeleolu nii kui see on kasulik riigile. Teenistusse tulles olevat noored pehmeks massiks, mida ohvitser-kasvataja võivad vormida oma äranägemise järgi nii kui ta seda soovib; selleks olevat vaja ainult tahtmist ja ka tarvilisel määral entusiasmi. — 11. Major A. Wilczynski. Ohvitseri välimusest sõjajal. Maailmasõjas olevat surma ja haavata saanud ohvitseride protsent olnud võrdlevalt palju suurem sõdurite omast. Seda põhjustas asjaolu, et juhtidena ohvitserid lahingus liikusid oma üksuste eesotsas; kuid teisest küljest selleks aitas mitte vähe kaasa ka ohvitseride erinev rietus, mistõttu vastane just neid valis kõigepealt oma kuulidele märklauaks. Seepärast juba Maailmasõjas hakati ohvitseri välimust kohandama sõduritega. Nüüd, kus vaatlusabinõud on tolaegsetest muutunud palju täiuslikumaks ja täpsele laskmisele pannakse kõikjal suurt rõhku, olevat vaja ohvitserile anda täiesti sõduri väline ilme, alates mütsist kuni saabasteni. Varustusartiklid, mida ohvitser kannab seljas (kiiker, revolver ühes tupega, kaarditasku jne.) tulevat paigutada sääraselt, et selle kandmisviisilt ohvitser sarnaneks sõdurile; selle eesmärgiga olevat soovivat täiendada ohvitseri varustust ka ranitsaga, kus ta näiteks võiks kanda veekindlat vihmakuube, mis välioludes võivat tihti tarvis minna. Lõpuks — ikka sarnasuse saavutamise otstarbel — soovib autor veel anda ohvitserile kätte kepi, mis eemalt vaadates võiks vastasele paista püssina. Kõvast puust tehtud, pealeõigatud sentimeetri mõõduga ja kirvega otsas, nagu seda tarvitavad mägielanikud, võivat kepp — peale oma otse ülesande — olla niihästi mõõduriistaks kui ka külmaks relvaks,

mille abil kunagi purustati raudriideid ja kübaraid ja mis osavates kätes veel nüüdki võiks jägada vastasele surmavaid hoope. Niisuguse reformi juures omandaks ohvitser väliselt täiesti sõduri ilme ja vastase täpsusküttidel oleks raske teda eraldada kirbu peale võtmiseks üldisest võitlejate massist.

„PRZEGLAD WOJSKOWO TECHNICZNY“. Jaanuar 1935.

Selle pealkirja all ilmuv kuukiri antakse välja poola sõjaväe eriti selleks moodustatud komitee poolt. Kuukirja on oma hoole alla võtnud Poola sapööri-, side- ja soomusvägede juhatused, n.n. szeforostroo'd. Kuukiri käsitab küsimusi kolmel erialal: sapööri (pioneri), side ja soomusvägede alal. — Igas kuu kaustas on kolm vihku vastavalt ülalnimetatud erialadele ja on võimalik ka iga vihku eraldi tellida. 1934 aastal ilmus 8. aastakäik, see jaguneb jaanuarist kuni juulini — 6 kausta XV köiteks ja juulist kuni jaanuarini 1935 — 6 kausta XVI köiteks. — Soomusvägede vihk on leidnud eraldi mainimist juba „Sõduri“ veergudel.

XV köites (jaanuari kaustas) artiklid mis meile huvi pakuvad on järgmised: mjr. L. Schmidt. Fortifikatsiooniliste meetodite evolutsioneerimine Saksas. Autor käsitab küsimust seoses saksa eeskirjadega ja näeb praegust kindlustamise meetodit ja selle seisu loogilise tulemusena fortifikatsiooni evolutsiooni teel. (Artikkel lõpeb veebruari kaustas. Kpt. L. Gawkowski selgitab artiklis „Plastiline laud“ mis meil tuntud „liivakasti“ nimetuse all, selle valmistamist, lugedes kasulikuks mõõteks 1:5000. Artikkel on illustreeritud ülesvõttega.

Side alal mjr. M. Zaleski käsitab saksa sõjaväe side korraldamist ja kavasid kohtamislahingus, tuues artikli illustreerimiseks skeeme. Ins. Lavinski käsitab lühikeses artiklis raadio-telefoni kõnede lokaliseerimist.

Kpt. H. Kosicki käsitab saksa võtteid jõgede forseerimisel (veebruarikuu kaustas). Ltn. F. Majorkevicz puusildade põletamist. Artiklist selgub, et põletamine vajab oskust ja kaunikese hulga põlevaineid; artiklitele juurelisatud ülesvõtte ei tõesta väga rahuldavaid katse tagajärgi. Märga puusilda põletada on võimatu, tähendab autor. Ins. H. Slazevski kirjeldab sideküsimust poola 11 diviisis 1920 a.; kaustas peale nende artiklite on rida artikleid sidemeeste väljaõppe alalt ja kpt. F. Schöni lühike ülevaade televisioonist. Märtsikuu kaustas mjr. Tyszinski käsi-

tab purustustööde ulatust ja tõkestusi saksa ja prantsusmaa eeskirjade järgi; kpt. W. Wyszynski: Mitmeid viise betooni segu valikuks; kpt. P. Suffczynski. Veeteed Poolas. See artikkel on illustreeritud mitmete ülesvõtetega. Ins. Z. Kaspzykowski. Pealtkuulamisest vaba telegraaf; artiklile on skeemid juurde lisatud. Maikuu kaustas on kpt. J. Arabski artikkel: Katse ratsionaliseeritult korraldada mullatõid.

Selles artiklis autor kirjeldab katseid, mis tehtud poola sõjaväes, ja nende tulemusi võrreldes neid eriti N. V. andmetega. Poolas 12 pioneri arstlikul järevalvel töötasid labidatega liivase pinnase ($m^3 = 1900 \text{ kg}$) kaevamisel, kusjuures keskmine saavutis oli tunnis $1,06 \text{ m}^3$. Kpt. Guderski toob näiteid ratsaväeosa jõest üleminekust, kui meeskond asub paatides, pontoonides või parvekestel, kuna hobused läbivad jõest ujudes. Kpt. W. Staniewicz annab näpunäiteid telefoni keskjaamade asutamiseks. Kpt. W. Dec — ülevaade Rumeenia inseneriväest. Ltn. W. Cichocki. Käsitab hüdrotehnika teadmise vajadust ja tähtsust sõjas. Ltn. Pankiewicz. Eriline kurvimeeter väliliinide pikkuse ja tööaja väljaarvamiseks. — Kpt. F. Czarniecki. Poolmärgade elementide hoidmisest ja nende jõu kahanemisest. — Köites leidub veel palju lühemaid tehnilisi andmeid, ülevaateid uuendustest, mis teistes riikides tarvitusele võetud, ilmunud raamatute kriitikaid ja ülevaateid tehnilistest ajakirjadest. V. R.

„PRZEGLAD LOTNICZY“.

Aprillikuu 1935. a.

Käesolev number on erinev tavalistest selle poolest, et sisaldab õige mahuka tehnilise osa, pealkirja all „Lennuväe tehnilised teated“. See viimane kujutab endast iga veerandaasta järele ilmuva lisaväljaande kuukirja „Lennuväe ülevaate“ juurde.

Sisukorrast on märkida järgmist:

Poola marssali Jozef Pilsudski auks — artiklis kirjeldatakse mälestussamba avamist 18. märtsil k. a. Varssavi lennuväljal Okecie's, milline püstitati 1. lennuväerügemendi poolt. Mälestussammas kujutab endast kahte kõrget kolonni kõrvuti, mille tippusid ühendaval osal istuvad kotkad valmsuses lennule — 1. lennuväerügemendi vapi kujutlus. Samba jalale on raiutud sõnad „Jozef Pilsudskile, esimesele Poola Marssalile 1. lennuväerügement“.

Lennuväe koondise staabi töö organiseerimine — K. S. dipl. kapten B. Kleczynski.

Autor väljub põhimõttest, et lennuväe staap peab püüdma luua kõige tihedamat kontakti juhi staabiga, kelle kasuks ta töötab. Probleeme, mida staap peab valgustama, vaatleb autor operatiivsel ja tehnilisel alal. Oma töekspidamistele reaalsema ja piltlikuma kuju andmiseks käsitleb küsimusi konkreetsel improviseeritud näitel, analüüsides olukorra üksikuid elemente ja näidates ametiisikute funktsioone.

Hävituslennuväe koostöö lahingulennukite koondisega. — Mjr. T. Piotrowicz.

Lahingulennuväe grupi koosseisu loeb autor hävitus-, pommitus- ja luurelennuväe divisjonid. Lahingulennuväe juhtimist iseloomustab selle kasutamise paindumus, nähes ette manööverdamise võimalusi ning koondatud tegevust.

Autor lähtub lennuväemäärustiku põhimõttest „päevase pommituslennuväe ülesannete täitmine tagatakse hävituslennuväe katte abil“. Lennukite arvu määramisel katteülesanneteks loeb autor vajalikuks mitmeistmelisi hävitajaid vähemalt sama palju kui pommitajaid, kuna üheistmeliste arv peaks olema kahekordne suhteliselt pommitajaile.

Edasi annab autor mõningaid näpunäiteid katteülesande teostamiseks, analüüsides sellist tegevust.

Koostöö lennuvägi ratsaväe reididel. — Kpt. S. Olszewski.

Autor lähtub viimasel ajal rohkem käsitlemist leidnud n.n. saatelennuväe kasutamise probleemist ratsaväe reididel.

Raudteede luure. — K. S. dipl. kpt. A. Kurowski.

Artikkel on järg samanimelisele artiklile eelmises numbris. Siinkohal vaadeldakse peamiselt luuret pommituslennuväe huvides, eesmärgiga:

- hankida andmeid olukorra elementidest, mis on vajalikud otsuste võtmiseks pommitamise märgi ja aja valikul;
- hankida andmeid pommitamisele kuuluva märgi kohta;
- kontrollida pommitamise tulemusi.

Atmosfäärilise elektrilaengute ohtlikkuse õhupallidele. — Ltn. R. Marciniowski.

Artiklis antakse eeskätt ülevaade atmosfäärilise elektri probleemist tänapäeva füüsika vaatepunktist, tuues esile sellekohastel katsetel saadud näiteid. Edasi vaatleb autor pikse ohtlikkust õhupallidele, järeldades, et äikese ajal lend õhupallil ei ole lubatav.

*

Bibliograafia osas tuakse tähtsamaid artikleid prantsuse ajakirjadest *Revue de L'Armée de L'air*, *Les Ailes* ja N.-Vene ajakirjast „*Vestnik Vozdušnago flota*“.

*

Tehnilises osas leidub põhjalikum ülevaade „Autogiro kasutamise võimalustest sõjaliseks otstarbeks“. Peale selle on veel mõningaid lühemaid artikleid ja lõpuks antakse ülevaade maailma suurimast maalenukist „Maksim Gorki“, mis sai valmis möödunud aastal. N.-Venes nimetatakse seda propaganda lennukiks. Lennuk on ühepinnaeline, ehitatud peamiselt duralumiiniumist ja omab järgmised iseloomustavad andmed:

- kandepindade pikkus — 63 m;
- kere pikkus — 32,5 m;
- kõrgus — 10,5 m;
- täielik kaal lennus — 42 tonni;
- mootoreid — 8, kokku 7000 HP;
- maksimaalne arvestatud kiirus — 260 km/tn;
- arvestatud reisi kiirus — 220 km/tn;
- lennuulatus — 1000 km;
- lennuki meeskond — 23 inimest;
- reisijaid — 43 inimest.

A. J.

PRANTSUSMAA.

LA REVUE D'INFANTERIE.

Nr. 510 — 1. märts 1935.

Käesolev „La Revue d'Infanterie“ number on täielikult pühendatud Marokkole ja Põhja-Aafrika prantslaste poolt vallutamise ajaloole. Toimetuse eessõnas märgib ära käesoleva numbri sisu kohta kolm momenti: artiklites väljendatud ideed ja seisukohad on mitte toimetuse, vaid artiklite autorite ideed ja seisukohad; võitlustes asumaades on seni kõik raskus lasunud jalaväe õlgadel, seepärast jalaväe häälekandja (La Revue d'Infanterie) loeb enese õigustatud olevat välja andma seda erinumbrit; on tahetud austavalt meenutada lahkunud marssali Lyautey'd, keda juba ta elu viimastel aastatel on austatud nimega — Lyautey Aafriklane.

Eriartikkel „Lyautey“ on kirjutatud marssal Franchet d'Espérey poolt ja iseloomustab tabavalt Lyautey'd kui suurt vallutajat ja kolonisaatorit. Et olla suur väejuht, on vähe tunda hästi sõjaväelist ala, sellele lisaks pead end tundma kodus filosoofias, ajaloos, sotsioloogias, pead oma valitud kaastöölistega end ennastalgavalt rakendama oma rahva huvide teenistusse,

nagu seda oli ja tegi Lyautey Põhja-Aafrika Prantsusmaale allutamisel.

Ühiseid jooni Bugeaud'l ja Lyautey'l. Mõtteid võitlustest Aafrikas. (Koltn. Goislard de Monsabert). Marssal Bugeaud de la Piconnerie, Thomas-Robert Isly vürst 1784—1849 on üldiselt tunnustatud kui esimesi suuremaid Prantsusmaa võimu kindlustajaid ja laiendajaid Põhja-Aafrikas. Ajalugu tunneb teda kui humaanset ja valgustatud (kultuurset) vallutajat, kes oma tegevuses põhjenes tuntud deviisile: *Ense et arato* (mõõga ja adraga).

Marssal Lyautey ei olevat vähem oma suurest eelkäijast Bugeaud'ist. Ka vallutamise ja vallutatute poolehoiu võitmise meetodid olevat kahel suurel aafriklasel sarnased.

Käesolev erinumber peatub veel üksikutel sõjakäikudel P.-Aafrikas, samuti toob pilte ja elulookirjeldusi nois sõjakäikudes langenud kangelastest. Ke.—

Ametlik osa.

KAITSEVÄGEDE ÜLEMJUHATAJA KÄSUKIRI

Nr. 97.

Tallinnas, 11. aprillil 1935. a.

(Kaitsevägede staap.)

§ 1.

Lugeda alltähendatud ohvitseride, kv. ametnikkude ja riigiteenijate õigeteks perekonnamedeks:

- inseneriväe inspektoril kolonel Voldemar-Viktor Rüberg'il VR I/3 — „Rieberg“;
- suurtükiväe inspektori abi kohustetäitjal kolonel-leitnant August Rattiste'l VR II/3 — „Ratiste“;
- 7. jalaväerügemendi ülema kohustetäitjal kolonel-leitnant Oskar Pajusson'il VR II/3 „Pajoson (alias Pajusson)“;
- major Aleksander Rattas'el Tallinna garnisoni komandantuurist ja vahipataljonist — „Rattas“;
- major Johannes Keskül'il kv. ühendatud õppeasutistest — „Keskül“;
- kapten Eduard Keske'l Tartu kaitseringkonna staabist — „Keske“;
- kapten Julius Kesse'l 4. suurtükiväegrupist — „Kesse“;
- kapten Daniel Pedmanson'il 3. üksikust jalaväepataljonist — „Pedmannson“;

- kapten Robert Ilthal'il II diviisi staabist — „Ilthal“;
- kapten Ernst Ruusaak'il II diviisi suurtükiväe juhatusel — „Ruusaak“;
- kapten Konstantin Merbach'il 8. üksikust jalaväepataljonist — „Merbach“;
- kapten August Evert'il kaitsevägede staabist — „Evert“;
- kapten August Schiller'il kaitsevägede staabist — „Siller“;
- kapten Nikolai Masing'il auto-tankirügemendist — „Masing“;
- vanem-leitnant Johannes Sandbank'il VR II/3 merejõudude baasist — „Sandbank“;
- leitnant Jaan Harjo'l 7. jalaväerügemendist — „Harjo“;
- leitnant Robert-Aleksis Prinztal'il auto-tankirügemendist — „Prinztal al Printhal“;
- leitnant Rudolf Mikomäg'il auto-tankirügemendist — „Mikumägi“;
- leitnant Eduard Joost'il auto-tankirügemendist — „Justal Joost“;
- leitnant Evald Leeber'il Valga malevast — „Leeber“;
- leitnant Artur Friedenthal'il Tallinna garnisoni komandantuurist ja vahipataljonist — „Friedenthal“;
- leitnant Karl Rosmann'il üksikust lennudeväedivisjonist nr. 1 — „Rosmann“;
- leitnant Alfred Kalt'il 5. suurtükiväegrupist — „Kald“;
- leitnant August Vösu'l Aegnasaare komandantuurist — „Vösuka Vösso“;
- koolivelsker leitnant August Laurisson'il 4. suurtükiväegrupist — „Lauringson (Laurisson)“;
- noorem-leitnant Aleksander Ristkokk'il auto-tankirügemendist — „Ristkokk“;
- noorem-leitnant Edgar-Aksel Ootsing'ul kaitsevägede staabist — „Ootsing“;
- noorem-leitnant Eduard Rästas'el 7. jalaväerügemendist — „Rästas“;
- kv. ametnik August Seler'il auto-tankirügemendist — „Selav“;
- kv. ametnik Johann Miido'l sidepataljonist — „Miidu“;
- riigiteenija Jakob-Oskar Arro'l kv. ühendatud õppeasutistest — „Arro“.

Õiendus: Lj. nr. 4.

§ 2.

Lugeda alltähendatud ohvitseride ja kv. ametnikkude õigeteks ees- ja perekonnamedeks:

- II diviisi suurtükiväe ülemal kolonel Paul Borkmann'il VR I/3 — „Paul-Johannes Borkman“;
- sõjakooli ülemal kolonel Artur Sauselg'il VR II/3 — „Artur-Aleksander Sauselg“;
- major Boris-Jakob Leemann'il VR II/3 kv. ühendatud õppeasutistest — „Jaagup Leeman“;
- sanitaar-major Johannes Viburg'il kv. ühendatud õppeasutistest — „Johannes-Ferdinand Vibur“;
- kapten Peeter Ainson'il VR II/3 ja 3. suurtükiväegrupist — „Peeter-Nikolai Ainison“;

- kapten Viljam Nordmann'il kv. ühendatud õppeasutistest — „Villiam Nortman“;
- kapten Nikolai Riiberk'il kaitsevägede staabist — „Nikolai-Aleksander Riiberk“;
- leitnant Wilhelm-Endel Kirrotar'il merejõudude staabist — „Villem-Endel Kirotar“;
- leitnant Evald Pliensnik'ul kv. ühendatud õppeasutistest „Evald-Otto Pliensnik“;
- leitnant Helmuth-Andreas Pisa'l sidepataljonist — „Helmuth-Andreas Piisa“;
- kv. ametnik Rudolf Kreimann'il kaitsevägede staabist — „Rudolf-Edmund Reimann“;
- kv. ametniku asetäitja Johan Asmann'il kaitsevägede staabist — „Johannes-Karl Assmann“;
- kv. ametniku asetäitja Eduard Oengo'l kaitsevägede staabist — „Eduard-Voldemar Ongo“.

Õiendus: Lj. nr. 4.

§ 3.

Lugeda alltähendatud ohvitseride ja kv. ametnikkude õigeteks eesnimedeks:

- kv. esindaja Prantsusmaal ja Belgias kolonel Karl Laurits'al VR II/2 ja 3 „Karl Johann“;
- kolonel Eduard Bach'il VR I/3 kaitsevägede staabist — „Eduard-Adolf“;
- kolonel-leitnant August Schwartz'il VR I/3 kaitsevägede staabist — „August-Voldemar“;
- kolonel-leitnant Ottomar Douglas'el kaitsevägede staabist — „Ottomar-Siegfried“;
- major Karl Krikmann'il kaitsevägede staabist — „Karl-Evald“;
- major Georg Heimsal'il merejõudude baasist — „Jüri“;
- major Friedrich Jakobson'il sidepataljonist — „Fredrik“;
- major Johannes Martinson'il Tallinna garnisoni komandantuurist ja vahipataljonist — „Juhann“;
- major Karl Tammekand'il VR II/3 autotankirügemendist — „Karel-Rudolf“;
- kapten-major Gustav Säask'il merelaevastiku divisjonist — „Kusti“;
- sanitaar-major Erich Hehn'il 3. suurtükiväegrupist — „Erich-Hans“;
- kapten Ralf Kolga'l 3. suurtükiväegrupist — „Ralph-Aleksander“;
- kapten Konstantin Tingas'el Aegnasaare komandantuurist — „Konstantin-Johannes“;
- kapten Adolf Hansmann'il merekindluste staabist — „Hans-Adolf“;
- kapten Erik Loorits'il Aegnasaare komandantuurist — „Erik-Voldemar“;
- kapten Friedrich Pau'l Aegnasaare komandantuurist — „Friedrich-Viktor“;
- kapten Johann Madisson'il kv. ühendatud õppeasutistest „Joann“;

- kapten Raimond Hindper'il kv. ühendatud õppeasutistest — „Ottomar-Raimund“;
- kapten Karl Lomp'il kv. ühendatud õppeasutistest — „Karl-Johannes“;
- kapten Karl Masik'ul autotankirügemendist — „Karl-Trofim“;
- kapten Raimond Ustal'il 4. suurtükiväegrupist — „Raimund-Nikolai“;
- kapten Johan Linnamägi'l sidepataljonist — „Johan-Julius“;
- kapten Nikolai Trankmann'il VR II/3 pionerpataljonist — „Konstantin-Nikolai“;
- kapten Karl Lind'il kaitsevägede staabist — „Karl“;
- kapten Karl Uiob'l 2. suurtükiväegrupist — „Kirill“;
- kapten Leopold Freiberg'il autotankirügemendist — „Leopold-Friedrich-Vilhelm“;
- kapten Evald Paulberg'il autotankirügemendist — „Evald-Karl“;
- vanem-leitnant Jaak Feldmann'il VR I/3 Aegnasaare komandantuurist — „Jakob-Jaak“;
- vanem-leitnant Richard Jöffert'il Aegnasaare komandantuurist — „Richard-Johannes“;
- vanem-leitnant Kurt Prees'il merelaevastiku divisjonist — „Kurt-Romuald“;
- vanem-leitnant Johannes Veizenberg'il kaitsevägede staabist — „Joann“;
- vanem-leitnant Kurt Linneberg'il merejõudude baasist — „Kurt-Arved“;
- vanem-leitnant Bruno Linneberg'il VR I/3 merejõudude staabist — „Bruno-Aleksander“;
- vanem-leitnant Max Laivin'il merejõudude staabist — „Maks-Konrad“;
- leitnant Gustav Maripuu'l sidepataljonist — „Kustav“;
- koolivelsker leitnant Heinrich Lukas'el merejõudude staabist — „Hindrekk“;
- sõjaaegne kv. ametnik Benjamin Landsberg'il kv. ühendatud õppeasutistest — „Balduin Johannes Benjamin“;
- sõjaaegne kv. ametnik Evstafi Ränk'il Naissaare komandantuurist — „Jevstafi“.

Õiendus: Lj. nr. 4.

J. Laidoner

Kindral-leitnant,

Kaitsevägede Ülemjuhataja.

Tagavaraväe-ohvitserid!

Tellige ja lugege

„SÖDURIT“

Vastutav toimetaja kolonelleitnant **J. Rimmel**. Tegev toimetaja major **J. Kõrge**.

PEREKONDLIKKE TEATEID.

Sünde:

Piirivalve Mägiste rajooni valvur n.a.o. Hans Lill'i abikaasal Lindal tütar Laine. Tallinna 2. rajooni valvur kapral Karl Kohala abikaasal Ida-Rosalie — tütar Lehti. Narva rajooni kordonülema v.a.o. Hans Käärrik'u abikaasal Almal — tütar Aime. Narva rajooni teenistusekoera juhi kapral Hans Kassmann'i abikaasal Alide-Sophie poeg Hans. Plüssa rajooni valvur kapral Eduard Oim'i abikaasal Elfriede-Johannal tütar Oie.

Sport kaitseväes.

Spordist Scouts pataljonis.

7. aprillil s. a. peeti pataljoni spordi- ja meelelahutusekomisjoni korraldusel rühmadevaheline kõieveo võistlus kahemiinuse süsteemis.

Iga rühma esitas üks kaheksameheline meeskond.

Tasavägisel võistlusel tuli võitjaks 3. komp. II rühma meeskond koosseisus: noored M. Vavilov, O. Asa, H. Idavain, H. Ahlström, A. Tamberg, V. Valk, J. Heilu ja J. Seimann.

II kohale tuli 3. komp. I rühma meeskond.

III kohale tuli 2. komp. rk rühma meeskond.

Võitja meeskond omandas pataljoniülemalt kilbi.

13. aprillil s. a. peeti traditsioonilist kompanitevahelist murdmaajooksu võistlust.

Iga kompani oli kohustatud võistlusele saatma 30% nimekirjas seisvatest kaitseväelastest. Jooksu algus ja lõpp olid Haapsalu-Tallinna ja Uuemõisa-Espre teederistil.

Jooksu teekond oli kaunis raske, milline nõudis jooksjailt suurt vastupidavust.

Jooksu lõpetasid kõik osavõtjad.

Esikohtadele tulid:

1) noor Harald Peterson, 3. komp. — aeg 19 min. 1,6 sek., 2) noor Herman Idavain, 3. komp. — aeg 20 min. 18 sek., 3) noor Oskar Asu, 3. komp. — aeg 20 min. 32 sek.

Kümnele esikohale tulijale anti väärtuslikud individuaalauhinnad.

Pataljoniülema poolt väljapandud rändauhinna „Võitja kuhu” omandas esimest korda 3. komp. 2744 punktiga. A.—r.

Male.

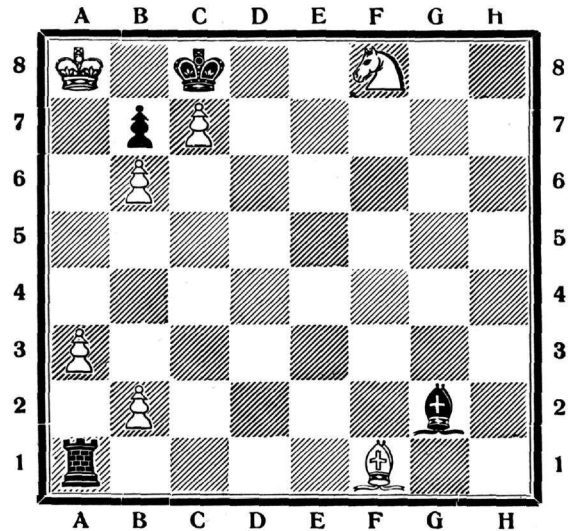
Toimetaja A. Burmeister.

Kirjade aadress: Nõmme, Nurme t. 29

ÜLESANNE.

Kokku seadnud dr. F. Petersen.

Mustad.

Valged.

Valged: Ka8, Of1 Rf8, Ea3, b2, b6 ja c7.

Mustad: Kc8, Va1, Og2, Eb7.

Valged algavad ja annavad matt kaheksa käiguga.

A. Berkenbuschi ülesande (vt. „Sõdur” nr. 46/47) lahendus.

1. d2—d4, Ve5—d5, 2. c2—c4 jne.

Parimaid

vormipalituid ja -ülikondi kui ka erariideid

tellite rätsep RIISI juurest

Olga t. 5, TALLINN.

Postkaardiga teatamise peale sõidan tarbekorral koju mõõtu võtma.

Poola lennuliinid

„LOT“

REISIJATE-,
KAUBA- JA
POSTIVEDU.

Kiireim otseühendus
Lätiga, Poolaga, Aust-
riaga, Tsehhoslovak-
kiaga, Ungariga ja teis-
te Lõuna-Euroopa riikidega.

PILETIHINNAD VÕRD-
SED RAUDTEEGA.

**Esindus Eestis: Tallinn,
Hotell „Kuld Lõvi“, tel. 426-27.**